

In dit nummer:

- 423 Christelijke troost
C. Huizinga
- 424 Ned. Geref. – Chr. Geref.
J.C. Schaeffer
- 428 Bovenlands mededogen (1)
P.J. van Kampen
- 430 Schuldig lijden (3-slot)
G. v.d. Brink
- 432 Wie schrijft, blijft
J. Westerkamp-Stegeman
- 434 Kuria
H. Algra

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Boeven vangen

J.W. Dollekamp, Nunspeet

Sinds een kleine twee maanden is op de Nederlandse televisie een nieuwe vervolgserie te zien. De serie gaat over politiek, recht en misdaadbestrijding. Belangstelling is groot, ook al zijn de afleveringen niet allemaal even boeiend.

Misdaadbestrijding

Kortom: de Parlementaire Enquête Opsporingsmethoden – want daar gaat het over – zal geen prijs krijgen voor het meest gewaardeerde TV-programma. Maar dat is tot daar aan toe. Ernstiger zijn de toenemende ongeruste geluiden over de gevolgen van de parlementaire enquête voor de misdaadbestrijding. Die wordt volgens sommige berichten ernstig gehinderd of zelfs geschaad door het werk van de enquêtecommissie. De publieke verhoren zijn bovendien pijnlijk voor het aanzien van het gezag in ons land. Voor sommige mensen is dit reden om daarover hun ongerustheid of verontwaardiging uit te spreken. Voor hen is de enquête – wat ongelukkig ook wel 'politie-enquête' genoemd – de omgekeerde wereld. Niet de politie hoort volgens hen in de beklagdenbank te zitten, maar de criminelen. De laatsten zitten nu voor de buis en lachen in hun vuistje, zo menen zij. Het aanpakken van de criminaliteit behoort daarom voorop te staan. Boeven vangen, daar gaat het om. En ze hebben natuurlijk gelijk! De wijze waarop dat gebeurt is voor veel mensen ondergeschikt. Maar, mag je boeven wel met boeven vangen?

Opsporingsmethoden

Het scala aan opsporingsmethoden is groot. Het varieert van observeren en volgen van verdachten, het aftappen van telefoongesprekken en het doorzoeken van vuilniszakken tot het gebruik van informanten (zeg maar criminele verklikkers) en infiltratie in criminele organisaties. Waar gaat het nu in deze parlementaire enquête om? De naam van de commissie zegt het al: om een toetsing of de door politie en justitie gehanteerde opsporingsmethoden al dan niet in strijd zijn met de regels uit het Wetboek van Strafvordering.

Normering

Hoewel het standpunt dat de overheid 'gewoon' boeven moet vangen op het eerste gezicht wel begrijpelijk is, is het vanuit christelijk oogpunt toch goed om vast te stellen dat daarbij niet alles geoorloofd is. Het doel kan voor christenen nooit alle middelen heiligen. Een overheid die dat uitgangspunt zou hanteren, dreigt vroeg of laat verstrikt te raken in de ijver om criminaliteit te bestrijden.

De christelijke normering van de rechtsuitoefening krijgt daarom niet

alleen gestalte in beginselen (b.v. vergelding, heropvoeding) die in de strafnorm (boete, gevangenisstraf, werkstraf) tot uitdrukking behoren te komen. Er moet ook aandacht zijn voor de toepassing van de norm door mensen en ten aanzien van mensen in de vorm van beginselen voor de rechtspraak, een christelijke houding in het strafproces én ook in de vorm van beginselen voor het gebruik van opsporingsmethoden door politie en justitie.

Hoge roeping

Het zou ongelukkig zijn als we achteraf zouden moeten vaststellen, dat de parlementaire enquête slechts een goed bekeken TV-programma heeft opgeleverd. Vanuit christelijk oogpunt moeten we het echter toejuichen, dat ook de bestrijding van ernstige criminaliteit aan regels gebonden is. Niet alleen wetsovertreders als drugsmokkelaars, inbrekers, moordenaars moeten zich aan de wet houden, maar ook politie en justitie als wetshandhavers. Juist de hoge roeping van de overheid om dienaars van God te zijn – 'de mensen ten goede' – verplicht haar om het boeven vangen zuiver te houden.

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Prof.mr.dr. J.J. Oostenbrink
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

**Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in
de week voorafgaande aan de week
waarin Opbouw zal verschijnen, bij
de redactie binnen te zijn.**

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 030-6961525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van
min. f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen
ieder moment ingaan, doch slechts
per 31 december eindigen. Opzeggen
uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of f 104,-
per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 63 ct. per mm. bij 45 mm.
breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag
8.30 uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week
voor verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar
Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang. Opgave:
telefoon 0513-620476; telefax: 0513-
627036.

- 8 nov. SEV-najaarsvergadering,
Jeruzalemkkerk, Utrecht
11 nov. Landelijke ouderlingenconfe-
rentie te Utrecht; inl.: tel. 010-
4514499
18 nov. Zendingsnajaarsvergadering
Leerdam met samenwerkende
kerken
18 nov. Regionale Ontmoetingsdag
CG-NG in het Noorden des
lands te Groningen; 15.00 uur;
onderwerp: 'Medisch-ethische
vragen t.a.v. erfelijkheid en
voortplanting' – mevr.
F. Laning-Boersema; inl.: tel.
050-562033

1996

- 13 april Ontmoetingsdag Ned. Geref.
Kerken te Barneveld; inl. en
huren van stands:
J.A.D. Schenkel, tel. 038-
3320128)

In de eerstkomende nummers (o.a.)

- H. Algra, Twee carrières, kán dat?
P.J. van Kampen, 'De rijkdom van
Christus'
J.J. Oostenbrink, Goede tijden, winkel-
tijden?
B. Wielenga, Zending: worden wij er
beter van?

Van het bestuur van de Persvereniging 'OPBOUW'

Gaarne vragen wij de aandacht van
onze abonnees voor het volgende.
In het najaar wordt, zoals gebruikelijk,
het abonnementsgeld voor het vol-
gend jaar vastgesteld. Ondanks het
feit dat wij over 1995 vermoedelijk een
negatief resultaat zullen behalen, heb-
ben wij besloten de abonnementsprijs
ook voor volgend jaar niet te verho-
gen. Wij proberen in 1996 nog tot ver-
dere kostenverlagingen te komen en
tot een toename van het aantal abon-
nementen. U ontvangt in november
een acceptgirokaart of het bedrag
wordt via de van u ontvangen machti-
giging geïnd.
Wij hadden een hogere respons ver-
wacht op onze actie om tot automati-
sche betaling van het abonnement te

Ontvangen boeken

ds H. van Winkelhoff,

Ester – Terugblik en herkenning.

Hulp bij Bijbelstudie 36.

37 blz., f 7,50 ISBN 9060648870

Uitg. St. NGJ ism Buijten en Schipperheijn,
Amsterdam.

Ook te bestellen door overmaking van f 7,50 op
gironr. 3636216 (rektifikatie)

Gast of last?

Vluchtelingenwerk en de christelijke gemeente.

Brochurereeks 'Evangelie en Moslims' nr. 9.

32 blz. Uitg. Evangelie en Moslims, Amersfoort

Ds. C. Vonk,

De Heidelbergse Catechismus.

Preken, deel 8, zondag 22-24.

31 blz., f 3 exkl.

Uitg. NGK Brochures Vonk, Graaf Florisstr. 53,
3117 PJ Schiedam

Prof.dr. A.Th. van Deursen,

De Bataafse Revolutie (1795-1995)

52 blz., f 8,75 ISBN 9072462181

Uitg. Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn

Ds. B.C. Carp,

De actualiteit van de Psalmen.

101 blz., f 19,90 ISBN 9029713089

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Ds. A. Kool (red.),

Homoseksualiteit en kerk;

Om de voortgang van het gesprek.

115 blz., f 22,50 ISBN 9023907663

Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

komen. Dit betekent nl. een aanzien-
lijke besparing op de inningskosten.
Helaas heeft slechts een derde van
het aantal abonnees de machtigings-
kaart ingezonden. Wij willen onze
pogingen in die richting in 1996 voort-
zetten. Een belangrijke bron van
inkomsten is de contributie die de
leden van de Persvereniging opbreng-
gen. Als u nog geen lid bent, doen wij
een beroep op u om lid te worden
door de minimum contributie over te
maken op onze giro 404945 (de con-
tributie is een fiscaal aftrekbaar gift).
Zo kunt u meehelpen de uitgave van
OPBOUW in de komende jaren veilig
te stellen en de abonnementsprijs voor
alle lezers zo laag mogelijk te houden.

Het bestuur

Christelijke troost

Onze ziekten heeft Hij op zich genomen,
en onze smarten gedragen. (Jesaja 53, 4)

C. Huizinga, Heerenveen

In ons gekweld bestaan is het een grote troost te mogen weten, dat Jezus Christus ons lijden eens en voor altijd op zich heeft genomen. Al onze ziekten, onze pijn en angst, heel ons verdriet heeft Hij gedragen.

In voor- en tegenspoed

Leed is geen ding. We kunnen het niet opnemen en afleggen als iets dat buiten ons omgaat. Mijn pijn dat ben ikzelf, ik ben de gebroekene die lijdt. Hij die mijn ziekten op zich neemt, neemt mij op zich. Hij die mijn smart draagt, draagt mij. Zoals ik ben, draagt hij mij. Hij maakt mij tot zijn eigendom.

De oude Heidelbergse Catechismus heeft dat een unieke troost genoemd, en generatie op generatie hebben ouders die blijde boodschap doorgegeven aan hun kinderen. Troost in leven en sterven. Troost in iedere existentiële situatie van voor de wieg tot over het graf: loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede, en alle dingen. Geen dag ongetroost, in tegenspoed niet, in voorspoed niet. Het eerste begrijpen we, maar het laatste? Waarom zouden wij bij loof, gras, regen, vruchtbare jaren, voedsel, kleding, onderdak, gezondheid, kortom bij alle goede dingen van het leven, getroost moeten worden? De zieke behoeft troost, ja. Maar de gezonde? De stervende, hij wel. Maar de levende? Het zeggen dat een mens troost behoeft ook als het hem goed gaat, getuigt dat niet van een sombere kijk op de werkelijkheid? Gaat het eigenlijk wel aan om van het leven te spreken als van een 'gekweld bestaan'?

Niemand minder dan Mozes heeft deze vragen voor ons beantwoord in zijn gebed om dagelijkse levenswijsheden. „De dagen van onze jaren”, zei hij, „daarin zijn zeventig jaren, en, indien wij sterk zijn, tachtig jaren; wat daarin onze trots was, is moeite en leed, want het gaat snel voorbij en wij vliegen heen.”

Wij gaan voorbij

Zo is het onder de zon, je kunt het voor ogen zien. Je lieve vrouw sterft en haar stoel blijft leeg, haar hoofdkussen onbeslagen, zonder holte, altijd opgemaakt. Al levende gaan wij voorbij, al levende sterven wij. Ons leven is tenslotte niet anders dan een gestadige dood.

Dat is een immens verdriet, zo groot, dat het alle blijdschap verslindt als je er letterlijk bij stil blijft staan. Dan kun je niet meer voort. Leven is de belofte van een toekomst hebben. Leven kan niet zonder hoop.

Het heden kan niet zonder verwachting, vandaag niet zonder morgen, inslapen niet zonder ontwaken, sterven niet zonder opstaan. De belofte van leven is het, die onze levenswerkelijk-

**Leven is
de belofte van
een toekomst
hebben**

heid draagt en radicaal omkeert, zodat vergankelijke mensen vol verbazing zeggen: „Iedere dag sterven wij en zie, wij leven.”

Wij gaan voorbij. Zo in ziekte, zo in gezondheid. In gezondheid kunnen we het weten, in ziekte moeten we het ervaren. Het verschil tussen zieke en gezondheid is schrijnend genoeg om met Hizkia hartstochtelijk om genezing te bidden, maar het is niet fundamenteel. De zieke is de gezonde een teken, hij leert hem wijsheid, en de gezonden verarmen als ze de zieken van zich afzonderen. De aan een gezondheidsideaal verslingerde samenleving, die de gebrokenheid medicaliseert, het lijden afkoopt met de financieringslasten van een geavanceerde gezondheidszorg, en haar getekenden overlaat aan instellingen, berooft zichzelf van onmisbare zin-tekenen. Die samenleving is verblind.

Hij is onze vrede

In Jezus Christus, die onze smarten op zich nam en onze ziekten droeg, is de belofte van leven voor al Gods kinderen gegarandeerd. Ziekten en smarten

zijn gestalten van de dood. Wie ziekte op zich neemt, neemt de dood op zich. Wie de dood op zich neemt, neemt zijn sterfelijk kind op. Hij draagt het in zijn armen, als een goede herder zijn verdwaalde, verwonde, uitgeputte schaaap. Hij draagt het door de diepte heen.

En de kerk? Als zij verwereldlijkt en zich assimileert wordt haar diakonaat evangelieeloos: haar boodschap zegt de welvarenden, de 'rijken' niets. Het evangelie is immers voor de armen. Men zegt van onze kinderen dat zij met het geloof van hun ouders niets meer kunnen beginnen. Zo gaat dat, als de arts in smetteloos wit het ambtskleed van de pastor om de schouders wordt gelegd. Dan lopen de kerken leeg en barsten de ziekenhuizen uit hun voegen.

De christelijke troost is geen gelegenhedswoord voor sommigen. Allen behoeven haar altijd, in voorspoed om dankbaar te zijn, in tegenspoed om geduld te betrachten. Dat mag ons in volle omvang duidelijk worden als we luisteren naar Jesaja's aangrijpende profetie.

Onze vergankelijkheid wordt daarin op het diepst gepeild. We horen spreken van de dood in al zijn gestalten: ziekte en smart, verachting en verlatenheid, plagen, slagen en verdrukking, verbrijzeling, striemen en mishandeling, slachting tenslotte.

Zo leren we ootmoedig verstaan wat het betekent, dat de Heiland onze ziekten op zich nam en onze smarten droeg. „Wij allen dwaalden als schapen en wendden ons ieder naar zijn eigen weg, maar de HERE heeft ons aller ongerechtigheid op Hem doen neerkomen.” In één woord: Hij is onze vrede. Niet minder dan de ziekte, staat de troost in het teken van het kruis. Gezonden en zieken, troosters en getroosten, zijn wederzijds huns gelijken: schapen van één kudde zijn zij allemaal.

(Bij wijze van voorpublicatie plaatsen wij hier één van de hoofdstukjes uit een binnenkort te verschijnen boek van C. Huizinga uit Heerenveen. Het boek – 'Het beste komt nog' – wordt uitgegeven door Kok Voorhoeve te Kampen)

Na twintig jaren

Over de samenspreking met de Chr. Gereformeerden

J.C. Schaeffer, Apeldoorn

Op de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, die dit najaar in Zierikzee bijeenkomt, stond op 19 oktober j.l. het gesprek met onze kerken op de agenda. Namens onze kerken waren ds. Horsman en ondergetekende bij de besprekingen aanwezig. En we hebben duidelijk ervaren, dat we in de ontwikkeling van onze onderlinge verhoudingen in een cruciale fase zijn aangekomen.

Op het moment, dat ik dit schrijf, heeft de synode nog geen besluiten genomen. Op woensdag 8 november zullen de besprekingen worden voortgezet. Maar uit de gehouden beraadslagingen vallen al wel bepaalde conclusies te trekken.

In dit en in het komende nummer van ons blad wil ik verslag doen van onze bevindingen ter synode.

Om te beginnen geef ik u de toespraak door, die ik aan het begin van de besprekingen aan de synode gehouden heb.

Verplicht agendapunt?

Geachte broeder praeses, eerwaarde en weleerwaarde broeders afgevaardigden,

Hartelijk dank ik u voor de gelegenheid om in aanwezigheid van ds. Horsman en als vertegenwoordiger van de Ned. Geref. Kerken op uw synodevergadering u toe te mogen spreken. Het is voor mij de vierde keer, dat ik een zitting van uw synode bijwoon (na Den Haag '86, Groningen '89, Apeldoorn '92 nu vandaag in Zierikzee). En het is de tweede keer dat ik tot u het woord mag richten.

Dat is enerzijds de illustratie van het feit, dat onze onderlinge contacten niet meer uit ons kerkelijk leven weg te denken zijn. Het is voornamelijk ondenkbaar, dat afgevaardigden van onze zijde op uw synodes ontbreken en dat uw afgevaardigden niet meer naar onze Landelijke Vergaderingen zullen komen.

Maar anderzijds, kijkend naar de concrete betekenis van deze contacten en

de inhoud ervan, is er helaas weinig reden tot blijdschap en enthousiasme. Het lijkt eerlijk gezegd bij de wederzijdse uitnodiging om elkaars meeste vergadering toe te spreken zo langzamerhand meer om een verplicht agendapunt te gaan, dan dat we het als een hoogtepunt in onze omgang met elkaar ervaren.

Van het geestdriftige begin van onze samensprekingen, resulterend in de Gemeenschappelijke Verklaring m.b.t. de toeëigening des heils in 1975, is na twintig jaar maar weinig overgebleven.

De Gemeenschappelijke Verklaring van 1975

In de vergadering van uw Deputaatschap met onze Commissie, waarin toentertijd deze Verklaring definitief werd vastgesteld, heerste naar het getuigenis van sommigen, die daarbij aanwezig waren, zo'n sterk gevoel van geestelijke eenheid en verbondenheid, dat bij meerderen de behoefte bestond dat te bezegelen met de viering van het Heilig Avondmaal.

*helaas
weinig reden
tot blijdschap
en enthousiasme*

Op 5 december 1975 werd in Opbouw de Gemeenschappelijke Verklaring gepubliceerd. Deze publikatie werd kort ingeleid door een lid van onze Commissie voor Kontakt en Samenpreking.

De woordvoerder van de Commissie sprak in die inleiding van „een historisch moment, omdat een kwestie die vele tientallen jaren gold als geschilpunt, als zodanig kon worden afgevoerd.”¹

De Commissie schrijft dan verder: „Intussen blijven daar nog de plaatselijke kerken, die over en weer wel moeite houden op het punt van de toeëigening des heils. Om deze kerken te helpen vroeg de christelijke gereformeerde synode beide commissies de door hen gevoerde gesprekken en bereikte overeenkomsten te verwerken in een stuk, dat zou kunnen dienen om vastgelopen besprekingen en zo mogelijke misverstanden op te helderen.”²

Ik begrijp hieruit, dat de schrijver van deze woorden destijds veronderstelde, dat er op deputaten-niveau over deze zaken niet meer uitgebreid van gedachten gewisseld zou hoeven worden.

Nee, het daar bereikte resultaat zou alleen een handreiking zijn om plaatselijke kerken van beide verbanden te dienen bij het weer op gang brengen van gestokte besprekingen of bij het aangaan van nieuwe contacten.

En zo heeft deze Verklaring ook daadwerkelijk op vele plaatsen gefunctioneerd. Ik weet uit eigen ervaring, hoe b.v. in Emmeloord en in Apeldoorn het in 1975 op landelijk niveau bereikte resultaat een middel is geweest om elkaar ook plaatselijk als Chr. Gereformeerden en Ned. Gereformeerden te verstaan in elkaars eigenheid alsook in de fundamentele verbondenheid met elkaar.

Twintig jaar later vraag je je verbijsterd af hoe de geciteerde woorden de schrijver destijds uit de pen konden vloeien.

Wat een flagrante miskenning van de werkelijke stand van zaken. Immers, tot op de huidige dag is het onderhavige punt wel degelijk als geschilpunt toch ook onze gesprekken op landelijk niveau blijven domineren, tot op de laatste ontmoeting tussen uw Deputaatschap en onze Commissie toe. Ja, van Chr. Geref. zijde is zelfs al meer dan eens betoogd, dat het vandaag ondenkbaar zou zijn, dat een dergelijke Gemeenschappelijke Verklaring alsnog tot stand zou komen. En het doet pijn, dat de meerderheid van uw Deputaatschap zelfs van mening is, dat de uitkomst van die gesprekken eenwording van onze kerken op dit moment ten enenmale verhindert. Een verhindering juist op een punt, waar plaatselijk gemeenten uit uw verband met behulp van die Gemeenschappelijke Verklaring de onze zijn gaan herkennen en erkennen als gemeenten van Christus.

Aard van de verschillen

Overigens hebben we van uw zijde nog steeds geen uitsluitel ontvangen over de vraag of de inderdaad nog bestaande verschillen op dit punt nu wel of niet binnen de grenzen van Schrift en belijdenis vallen. Waarom

gaat u een eenduidig antwoord op de door uw eigen synodes gestelde vraag nu al jaren zo hardnekkig uit de weg? Immers, uw synode van Groningen 1989, had uw Deputaten al opgedragen hierover tot een duidelijk en onderbouwd advies te komen!

Ik verwijs in dit verband naar het klemmende appèl, dat onze Landelijke Vergadering van Apeldoorn in een recente brief aan uw vergadering tot u deed uitgaan „om uit te spreken, dat de overgebleven verschillen vallen binnen het raam van de gereformeerde belijdenis”.

Maar ook in het rapport van uw synodale commissie, wordt een uitspraak, die hier eindelijk de zo gewenste helderheid biedt, en die overigens ook een groot deel van uw eigen kerken raakt, pijnlijk gemist.

Verder blijven wij, zoals ook in de brief van onze L.V. aan uw synode is aangegeven, grote moeite hebben met de taxatie van onze standpunten door uw Deputaten.

Voor de zoveelste keer te worden beschuldigd van Remonstrantisme en van het tekortdoen aan ons geloof in Gods soevereiniteit, doet geen recht aan wat onzerzijds uit den treure daar tegenin is gebracht. Dit wordt door ons ervaren als een bedenkelijke aantasting van onze gereformeerde integriteit.

Uw synode-commissie schrijft in haar

rapport, dat het onbevredigend is, dat het gesprek over de toeëigening des heils niet tot een afronding kon komen. Als met 'afronding' bedoeld is, dat we elkaar over de hele linie zijn genaderd en in dezen dezelfde taal spreken en dezelfde accenten plaatsen, nee, dan moet inderdaad worden toegegeven, dat het daartoe niet heeft kunnen komen.

**op hun knieën en
met de ogen dicht
zagen zij Hem, die
toch hun aller
eenheid was**

Maar is een gesprek pas afgerond als de gesprekspartners het voor de volle 100% met elkaar eens geworden zijn? O.i. is het gesprek wel degelijk afgerond in die zin, dat we zo langzamerhand wederzijds van elkaar mogen weten wat onze standpunten en positiekeuzes zijn.

En dat u dus voldoende van ons kunt weten om tot een afrondend oordeel te komen.

Positie van de samenwerkingsgemeenten

Mag ik nog eens met u teruggaan naar twintig jaar geleden.

Ik heb niet de gelegenheid gehad om

na te gaan hoe in 1975 in de Chr. Geref. pers de Gemeenschappelijke Verklaring aan de kerken is bekend gemaakt.

Maar ik kan me eerlijk gezegd niet voorstellen, dat dit fundamenteel anders is geweest dan in Opbouw. In elk geval is daar aanvankelijk in de wederzijdse kontakten na 1975 niets van te merken geweest.

Toch is het een niet te verdoezelen feit, dat de verhoudingen tussen onze kerkverbanden op landelijk niveau in de loop der jaren aanmerkelijk zijn bekoeld en verkild. Hebben vroegere Chr. Geref. synoden de kerken opgeroepen de eenheid met onze kerken te zoeken, omdat dit een gebod van onze Heer en Heiland Jezus Christus is, uw synode van Apeldoorn 1992 kwam niet verder dan het advies „bij het onderhouden van contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken de eenheid binnen eigen kerkverband te bewaren”. Hier werd duidelijk de blik meer naar binnen dan naar buiten gericht.

Zet deze tendens zich onder u voort? Met schrik en verslagenheid lazen wij in het laatste rapport van uw Deputaten Eenheid, dat aan uw synode de suggestie van sommige Deputaten wordt meegegeven om de samenwerkingsgemeenten, die dus juist uitermate consequent de oproep van vorige synoden serieus genomen heb-

ben, in de toekomst daarvoor te straffen door hen mogelijk voor de keus te stellen tot welk kerkverband zij willen behoren. Het is voor ons onvoorstelbaar, dat in uw midden op dit niveau serieus met dergelijke gedachten wordt gespeeld. Al verstaan wij, dat meerderen onder u zorgen hebben over een independentistische tendens binnen onze kerken, bij u daarentegen zien wij in dergelijke uitlatingen het gevaar opdoemen van een heersen van het kerkverband over plaatselijke kerken. Maar is het geen algemeen erkend beginsel van gereformeerde kerkregering, dat de ene kerk (of groep van kerken) niet over de andere heersen zal?

We hopen dan ook van harte, dat een dergelijke suggestie in uw vergadering als volstrekt onbespreekbaar ter zijde wordt geschoven.

Les van het verleden

Ik memoreerde zoëven, dat twintig jaar geleden de Gemeenschappelijke Verklaring t.a.v. de toeëigening des heils tot stand kon komen tot grote blijdschap en dankbaarheid van hen, die daar van weerskanten bij betrokken waren.

En bij die dankbaarheid werd uiteraard heel nadrukkelijk God als de gever van die gevonden en erkende eenheid betrokken.

Na twintig jaar zijn we eerder verder van elkaar verwijderd dan dichtert tot elkaar genaderd.

Hoe wordt door ons vandaag God bij deze verdrietige ontwikkelingen betrokken?

Is Hij blijvend onze hoop en verwachting nu wij de wegen tot elkaar geblokkeerd zien?

Ik denk aan een episode uit onze

gemeenschappelijke voorgeschiedenis. Ik bedoel de periode van grote spanningen in de jonge Afgescheiden kerken in de vorige eeuw, ooit getypeerd als de 'crisis der jeugd'. Wat is er toen veel twist en tweedracht geweest – over de psalmberijming, over de kerkenordening, over de voorwaarden waarop men van de overheid vrijheid van godsdienstoefening zou mogen vragen, alsook over de gemeentebeschouwing en over de toeëigening des heils. Er deed zich, met name rondom de zaken van prediking en gemeentebeschouwing, al gauw groepsvorming voor.

Al op de tweede synode van de Afgescheidenen, die in 1837 in Utrecht bij elkaar kwam, was het goed mis. Merkwaardig is wat één van de hoofdrolspelers, ds Simon van Velzen, daarover schrijft in zijn memoires:

Pastorale notities

De angsten van een dominee

Een printer die het op zaterdagavond, of erger nog op zondagmorgen, laat afweten – daar word je als predikheer niet vrolijk van. Maar met een floppy in de vlerk komt men door de ganse kerk, en een slimme geestelijkheid is op haar toekomst voorbereid. Met andere woorden, zorg dat je een broeder schuine streep zuster in de buurt hebt, die je preek op het laatste ogenblik nog kan afdrukken...

Maar een computer die op zaterdagmorgen compleet dienst weigert, geeft de dominee geen alibi om op zondagmiddag niet voor te gaan. 'Ik had mijn preek op de harde schijf staan, maar ik kon hem er niet uit krijgen...'. Dan haal je de ouwe schrijfmachine maar van zolder of beproef je het pure handwerk nog maar eens een keer. Per slot van rekening staat de bijbel zelf ook pas een paar jaar on line en is hij ons door de monniken eeuwenlang overhandigd. Dank u wel, roomse middeleeuwse broeders...

Er zijn dingen die in de kerkdienst zelf mis kunnen gaan, maar er zijn ook dingen die je voor de dienst hoge bloeddruk kunnen bezorgen. 's Zondagmorgens ga ik een kwartier eerder op pad om de in-het-tehuis-zittenden 'het briefje' te bezorgen. Je gaat het gebouw in en uit via een automatische luchtsluis: de tweede deur schuift open als de eerste gesloten is. Maar

wat kun je doen, als niet alleen de eerste deur open en dicht gaat, maar ook de tweede deur hermetisch gesloten blijft? Niets! Geen portier, geen alarmbel, wel een kerk die over een kwartier begint. Niets kun je doen – alleen wachten tot iemand je komt verlossen of hopen dat de storing vanzelf overgaat. Het laatste geschiedt. Enigszins geagiteerd bereik ik nog net op tijd het heiligdom waar 't volk vergaderd is...

Erger is, dat je ruimschoots op tijd van huis ben gegaan, in een onverwachte sneeuwstorm of verkeersfile terecht komt, en drie kwartier te laat op de plaats des heils arriveert. Dan 'rest er niets meer dan te zingen', en broeder Preeklezer uit te leggen welk onheil je getroffen heeft...

Hoewel – op tijd aankomen is ook niet altijd alles. Ik verkeer in de mening dat de dienst om drie uur begint, ben daar keurig op tijd, en tref het kerkgebouw gesloten en verlaten aan. Ik ken wel namen, maar geen adressen. Nergens een telefooncel, en geen kleingeld op zak (zou voor dominees verplicht moeten zijn). De receptie van het nabijgelegen bejaardentehuis heeft een telefoongids in de aanbieding. Naam opzoeken, adres onthouden, 'er moet hier ergens een info-bord zijn', plattegrond en straat en gemeentelid vinden – waar men juist de zondagse maaltijd beëindigt. 'Ik dacht dat u om drie uur

dienst had en dat ik moest voorgaan?' Nee dus... Of, in de afgesproken kerkeraadskamer op de afgesproken tijd arriveren, om vervolgens niet zelf de kerk in te gaan, maar je collega de kerk uit zien komen. De dienst, onder leiding van hem, begon een uur eerder...

Veel erger was die derde dienst, 's avonds om zeven uur. Ook toen was ik ruimschoots op tijd. Bij het begin van het dorp stoppen en nog even zien hoe ik moet rijden. Maar wat zie ik vooral? Ik heb mijn preekmapje niet bij me! Ik heb werkelijk de hele auto ondersteboven gehaald, maar geen mapje en geen preek. Dan laait de paniek op! Ik heb nog nooit van m'n leven uit het hoofd gepreekt. Wat nu? Ik spreek mezelf toe: 'Jij moet hier vanavond preken. Jij hebt geen preek bij je. Jij hebt vanmorgen voor je eigen gemeente gepreekt. Dat zit er nog vers in. Dan doe je vanavond maar wat jij je daar nog van herinnert. Jij preekt vanavond uit je hoofd!' Ik maak de veiligheidsgordel vast, en voel het preekmapje: het staat recht tegen de bestuurdersstoel, het is van de andere stoel afgegleden, en het is zwart net als de bekleding van de auto... Of, misschien het allerergste wat je kan overkomen: vlak voor het begin van de kerkdienst in de hondepoep trappen...

J.H. Veeffkind, Amersfoort

Het was toen in de hitte der vervolging. Nacht en dag stond voor den ingang van het gebouw, waarin de vergadering gehouden werd, een schildwacht met zijn geweer, om niemand boven het beruchte twintigtal binnen te laten.

Nochtans hadden de 24 leden middel gevonden daar bijeen te zijn. Veertien dagen lang moesten de leden, om door de schildwacht niet te worden afgewezen, indien ze zich buiten het gebouw begaven en niet weder zouden binnengelaten worden, bij elkaar blijven. Ze aten, dronken, sliepen

overwegende teneur ... nog terughoudender te worden in de kontakten

gemeenschappelijk in de zelfde vertrekken, deden, niet slechts in de vergadering, maar bij het ontwaken en als ze zich ter rust begaven en dan steeds knielende, met elkaar hun gebed. En toch in deze synode heerschte grote verdeeldheid van gevoelens tot het einde toe.³

Na een aantal roerige jaren wordt in 1843 opnieuw een synode samenge-roepen. Maar nog voor het officiële begin van de synode ligt m.n.

ds Scholte op bepaalde punten dwars, waardoor samen vergaderen onmogelijk blijkt.

In zijn boekje *De crisis der jeugd* schrijft prof. Bouwman daarover: *Het pijnlijke van de toestand werd in de vergadering diep gevoeld. Het hart gevoelde behoefte zich te sterken in gezang en gebed. Vurig stegen herhaaldelijk de gebeden opwaarts. Maar men kon niet tot de eenheid komen.⁴* Scholte, maar ook Brummelkamp en van Raalte vertrekken. Hun weggaan is voor velen diep verdrietig. Sommigen hebben tranen in de ogen. Wat moet gedaan worden? De overgeblevenen besluiten zich nu toch als synode te constitueren.

Maar al gauw ontstaat er nieuwe onenigheid. Op een bepaald moment verklaart de praeses dat verder vergaderen onmogelijk is. Men besluit dan te doen alsof er geen synode geweest is.

En tenslotte knielt heel de vergadering, in diepe verootmoediging over de onenigheid, neer voor Gods troon, de machtige en trouwe Koning der gemeente de noden van Sion opdragend.⁵

Noodzaak van het gebed

De geschiedenis van de Afgescheiden kerken, onze gemeenschappelijke voorgeschiedenis, is de geschiedenis van kleine, vaak ook kleingeestige mensjes. Koninkjes in eigen huis, die niet makkelijk de nek voor anderen wilden buigen. Strijders voor eigen gelijk, die lang niet altijd de breedheid van het heil zagen.

Maar, en daar gaat het me in dit verband om, deze mensen wisten wel wat bidden was. Zij zochten in de hitte van de strijd telkens weer gelegenheid om sámen op de knieën te gaan voor Hem, die alleen kan helen wat wij breken en scheuren.

Stonden zij weer op, dan stonden ze ook al te vaak weer op tegen elkaar. En toch was er als een onderstroom ook die bewogenheid. Met de ogen open zagen zij hun verschillen als levensgroot en onoverkomelijk. Maar op hun knieën en met de ogen dicht zagen zij Hem, die toch hun aller eenheid was. En die in zijn genade en barmhartigheid uiteindelijk de eenheid gaf, die zij zo schuldig verspeelden. Kennen wij, Ned. Gereformeerden, Christelijke Gereformeerden, Vrijgemaakt Gereformeerden, Gereformeerde Bonders en wie verder ook maar in dit verband te noemen zijn - kennen wij ieder voor zich, maar vooral ook samen met elkaar dit hartstochtelijk gebed vandaag nog? Waar dat gebed voortdurend en met een verbroken hart herhaald wordt, hoeft de afstand tot de dankbaarheid van twintig jaar geleden niet zo groot te zijn. Want dan zijn we èn in de dankbaarheid èn in de verslagenheid dicht bij onze Heer, die ons kerkelijk leven leidt. Daar waar de breuk en de gescheidenheid ons ondraaglijke pijnen bezorgt, dáár is de eenheid voor het geloofsoog in het verschiet. Zalig, die met tranen in de ogen hongeren en dorsten naar gerechtigheid. Naar gerechtigheid - dat is naar de rechte verhouding tot God èn tot elkaar. Zalig, die hongeren en dorsten naar gerechtigheid, d.w.z. naar de toeëigening van het heil, de heelheid in alle verhoudingen. Want zij zullen verzadigd en verkwikt worden. Dat deze honger en dorst, die tot vurig bidden en smeken brengt, onder ons, gereformeerde belijders, meer ervaren mag worden!

Reaktie

In een eerste reaktie op mijn toespraak werd mij verweten, dat ik wel anderen een spiegel voorhield, maar daarbij vergat zelf ook in die spiegel te

kijken. Immers, sinds 1975 is er in onze kerken toch sprake van een bepaalde ontwikkeling, die ook een blokkade vormt op de weg naar eenwording.

In dit verband worden dan met name de besluiten van onze laatste L.V. genoemd t.a.v. het openlaten van de mogelijkheid zusters te roepen tot het diakenambt en onze beslissingen m.b.t. het A.K.S. en het onderteکنingsformulier.

Prof. W.H. Velema sprak als zijn oordeel uit, dat wij als Ned. Geref. Kerken daarmee een zware hypotheek legden op met name de samenwerkingsgemeenten, die al tot volledige integratie zijn overgegaan, en die door de genoemde besluiten van de L.V. van Apeldoorn voor de keus gesteld worden op deze Ned. Geref. lijn verder te gaan of in het spoor van de Chr. Geref. Kerken te blijven. Achteraf gezien meen ik in mijn toespraak tot de synode inderdaad te weinig begrip te hebben getoond voor de moeite, die in Chr. Geref. kring bestaan met betrekking tot de genoemde ontwikkelingen. Hoewel op de taxatie van die ontwikkelingen nog wel het een en ander af te dingen valt. Maar ik had er op z'n minst meer blijk van mogen geven, dat ons kerkelijk reilen en zeilen bij een groot deel van de Chr. Geref. kerken verontrustend oproept. Dat zij bij dezen gezegd. Ik had dat graag ook nog eens ter synode zelf gedaan. Maar toen ik daarvoor aan de praeses gelegenheid vroeg, achtte hij het wijzer om dat toch niet te doen. In het volgende nummer van Opbouw zal ik breder ingaan op de voorstellen, die de synode te bespreken kreeg en de beraadslagingen daarover. Nu kan ik alvast wel zeggen, dat de overwegende teneur van de besprekingen is geweest nog terughoudender te worden in de kontakten. En met name de positie van de samenwerkingsgemeenten dreigt een bijzonder moeilijke te worden. Ik denk, dat in de komende jaren deze gemeenten meer en meer de testcase zullen worden voor de onderlinge verhoudingen.

Noten:

1. Opbouw, 19e jaargang, nr. 46, pag. 366.
2. Zie noot 1
3. J.A. Wormser, *Een schat in aarden vaten*, dl. I, Nijverdal, 1915; pag. 66.
4. H. Bouwman, *De crisis der jeugd*, heruitgave door C. Smits, 1976, pag. 52.
5. H. Bouwman, a.w., pag. 57.

Bovenaards mededogen

1. De levens van de Boeddha

P.J. van Kampen, Ede

Er is in het verleden al heel wat geschreven over de Boeddha en de Christus. Veel van dat alles blijft actueel, gezien de verbreding van het Boeddhisme, ook op het Westelijk halfrond. In een vierdelige serie hoop ik leven en werk van beiden eens naast elkaar te zetten, op een aantal punten. Om te beginnen echter een inleiding op het leven van de Boeddha.

Bij de levensloop van de Boeddha moet men het legendarische van het historisch-betrouwbare zien te scheiden. Dat valt niet mee; de vroegste weergaven van de levensloop van de stichter van het Boeddhisme dateren van drie honderd jaar eeuwen na zijn dood.

Siddharta's voorgaande levens

De Boeddha werd omstreeks 563 v. Chr. in de Noordindische stad Kapilavastu, dat nu in Nepal ligt, geboren. Siddharta Gautama was een prins uit de kaste van de *Sakya's*, de strijders. Volgens de Boeddhistische overlevering werd hij geboren na 550 voorgaande 'belichamingen' te hebben meegemaakt, waarin hij soms als mens, dan weer als dier leefde. In die levens was hij een *Bodhisattva*, iemand die op weg was naar de uiteindelijke Verlichting. Steeds wordt het accent gelegd op zijn mededogen, op zijn opoffering, op zijn lijden ten gunste van anderen. Zo was hij in een vorig leven een asceet geweest die zich in de wouden teruggetrokken had, zich aan de voeten van een vroegere Boeddha, Dipankara, had geworpen en het besluit had genomen om ook zelf Boeddha te gaan worden. Toen deze Dipankara de jonge asceet in de modder zag liggen om zich als een soort loopplank aan hem aan te bieden, zodat hij niet zich niet met de modder hoefde te besmeuren, sprak hij ten aanhore van een mensenmassa uit dat deze jonge man eens de Verlichting zou ontvangen! In de vele levens die volgden werkte deze aan het bereiken van het Einddoel. Er zijn vele verhalen over wat hem die

De verlichting van de Boeddha Sakyamuni en zijn vijfenveertig jaar durende onderricht die op dat gebeuren volgden zijn de bron van de Boeddha Dharma. Het hele leven van de Boeddha is een inspirerend voorbeeld voor aanhangers van het Boeddhisme. Een centraal gegeven is het onweerstaanbare verlangen naar de waarheid bij de Boeddha, dat leidde tot zijn grote verzaking – toen hij het leven van een vorst met al zijn rijkdom, macht en genietingen achter zich liet.

Sherab Chödzin Kohn¹

vorige levens zou zijn overkomen, zgn. *jataka's*, geboorteverhalen. „De legende wil dat de Boeddha tijdens zijn optreden als verkondiger van de Leer menigmaal een voorval zou hebben verhaald uit een van zijn vroegere levens, die hij zich sinds zijn Ontwaking alle herinnerde. De Boeddha legt uit welk persoon of welk dier hijzelf was (de *Bodhisattva*) en wie van de andere aanwezigen een rol in het *jataka* speelden.”² Sommige mensen of dieren die hij ontmoette speelden nu, uiteraard in andere gedaante, opnieuw een rol. „In oude tijden werd de *Bodhisattva* eens geboren als een godheid in de oceaan.” „Heel lang geleden werd de *Bodhisattva* weder-

op weg was naar de uiteindelijke Verlichting

geboren op een plek in de Himalaya als het jong van een aap.” „Lang geleden werd de *Bodhisattva* eens geboren in een Brahmaanse familie van hoog aanzien.” „Lang geleden verdiende de *Bodhisattva* eens zijn levensonderhoud als koopman.” „Eens werd de *Bodhisattva* uitgebroed door een vogel en samen met een schare vogels hield hij verblijf in een woud, nestelend in een grote boom die een dichte kroon van takken droeg.” „Eens werd de *Bodhisattva* als paard geboren.” „Eens werd de *Bodhisattva* op een plek in de Himalaya geboren als specht.” Zo begint vaak zo'n *jataka*. Vaak zijn de verhalen aardig en ook best de moeite van het lezen waard. Toch zal een (westerse) lezer menen dat het hier om historisch-betrouwbare gegevens gaat!

Veel lijden

Het is van belang om hier op te mer-

ken dat het pad van degene die de Boeddha werd naar zijn Verlichting vaak ging door veel lijden heen. „Eens werd de toekomstige Boeddha geboren als de zoon van een olifantenhoofd van een kudde van achtduizend koninklijke olifanten die bij een groot meer in de Himalaya leefden. Op een dag ging de toekomstige Boeddha met zijn twee vrouwen naar een bos-sage van sal-bomen, en terwijl hij daar was, stootte hij zo hard met zijn kop tegen een van de bomen dat een regen droge bladeren, twijgen en rode mieren aan de ene kant viel, waar toe-vallig zijn vrouw Chullasubhadda stond, en bloemen aan de andere kant, waar zijn andere vrouw, Mahasubhadda stond. Bij een andere gelegenheid bracht een van de olifanten een prachtige lotus naar de toekomstige Boeddha, die hem ontving en aan Mahasubhadda gaf.” De veronachtzaamde olifantenvrouw bracht een offer aan de hogere geestelijke wezens en liet dat van de wens vergezeld gaan dat ze zou worden wederboren als koningsdochter en dan koningin van Benares mocht worden, en zo de macht mocht hebben om haar man een jager te laten sturen die met een giftige pijl deze olifant zou doden, mits ze maar betere weg en stierf. „Na verloop van tijd ging haar wens in vervulling en ze werd de lievelingsvrouw van de koning van Benares, die hem dierbaar was en hem zeer behaagde. Ze herinnerde zich haar voorgaande levens en zei tegen zichzelf: 'Nu zal ik de slagtanen van die olifant me laten brengen'. Ze deed alsof ze ernstig ziek was en de koning zei dat hij elke wens van haar zou vervullen, mits ze maar beter zou worden. Ze riep een ruwe jager en wees hem de weg naar het meer en gaf hem opdracht om een specifieke olifant te zoeken. Na zeven jaar, zeven maanden en zeven dagen stond hij bij de grote banyan boom waar de schit-

terende witte olifant met zijn zes slag-
tanden vredig en nietsvermoedend
leefde. „Hij groef een gat in de grond,
trok het gele gewaad van een kluize-
naar aan, verborg zich in het gat en
liet een kleine ruimte over voor zijn
pijl.

Toen het Grote Wezen voorbijkwam,
schoot hij met zijn vergiftigde pijl, wat
de olifant bijna waanzinnig maakte van
woede en pijn. Hij zou de jager heb-
ben vertrappt, als hij niet de gele pij van
een kluizenaar had gezien. Toen hij
die zag, herkreeg de gewonde olifant
z'n zelfbeheersing en vroeg de jager
waarom hij hem wilde doden. De jager
vertelde het verhaal van de droom van
de koningin van Benares. Het Grote
Wezen begreep heel goed wie er ach-
ter deze kwestie zat en liet gewillig toe
dat de jager zijn slagtanden
afzaagde.” Hij hielp de man, die bij-
zonder onhandig was en hem
ondraaglijke pijn verschaftte, bij zijn
opdracht de slagtanden mee te
nemen.

Ook gaf hij hem een magisch middel
om in zeven dagen naar Benares te
kunnen terugkeren en stierf en werd
door de andere olifanten op een
brandstapel verbrand.” De koningin
ontving inmiddels de prachtige slag-
tanden van het Grote Wezen en ver-
nam dat hij dood was. „Ze keek naar
deze tekenen van iemand die in een
ander leven haar dierbare heer
geweest was en toen ze ernaar keek,
werd ze met ontroostbaar verdriet ver-
vuld; haar hart brak en ze stierf die-
zelfde dag.”³

Het verhaal waaruit ik citeer vermeldt
dat de olifantenvrouw-koningin van
Benares vele levens later opnieuw
geboren werd als Savatthi, een vrouw
die tot de Boeddha's orde toegetreten
was.

„Op een dag ging ze met andere Zus-
ters om de leer van de Boeddha te
horen. Toen ze hem aanzag, zo
sereen en stralend, kwam het besef in
haar hart dat ze eens zijn vrouw
geweest was, toen hij heer van een
kudde olifanten was geweest, en ze
verheugde zich.

Toen kwam echter ook de herinnering
aan haar boosheid – hoe ze vanwege
een vermeende onachtzaamheid de
oorzaak van zijn dood geworden was
– en haar hart kreeg het zeer
benauwd.

Ze barstte in tranen uit en snikte luid.
Daarop glimlachte de Meester, en
toen de broeders vroegen waarom hij
glimlachte, vertelde hij dit verhaal.
Toen ze dat gehoord hadden, besloten

velen het Pad te begaan en de Zuster
zelf werd later een heilige.”³

Prins Siddharta's geboorte

Over Boeddha's geboorte bestaan tal-
rijke overleveringen. Een van die ver-
halen vertelt dat op de nacht waarop
hij ontvangen werd, zijn moeder
Mahamaya droomde dat een witte oli-
fant haar zij binnendrong en zich in
haar schoot nestelde. Toen de vorst
en zijn gemalin de (Hindoe)priesters
om uitleg van die droom vroegen,
kwam de verklaring dat ze een zoon
zou krijgen die of een groot wereldlijk
heerser zou worden ofwel een 'Boed-
dha', een Verlichte, iemand die de
hoogste Waarheid kent en aan de
mensen openbaart.

Een andere legende vertelt hoe zijn
moeder, die tien maanden zwanger
zou zijn geweest (!) op een gegeven
moment een boom in het park van de
plaats Lumbini aanraakte, waarop
haar weeën begonnen. „In het midden

**„Ik ben de leider
van de wereld...”**

van het maand, op de dag van de
volle maand, wandelde Koningin
Mahamaya in het bosje, toen ze zich
plotseling zwaar voelde en haar rech-
terarm ophief om de tak van een
boom vast te pakken. Op dat moment,
toen zij de tak vastklemde, werd de
boddhisattva geboren, onmiddellijk en
zonder pijn. Een licht scheen door de
werelden en de aarde schokte.”
Vlak na zijn geboorte keek hij, die al
de gedaante van een kind had, in de
zes richtingen: Noord, Zuid, Oost,
West, naar boven en naar beneden.
Toen deed hij zeven stappen voor-
waarts en verklaarde zich één met de
schepping! „Hij zei: 'Ik ben de leider
van de wereld, de gids van de wereld.
Dit is mijn laatste geboorte.' Twee
volle stralen water, de ene warm en
de andere koud, kwamen uit de lucht
boven het hoofd van de boddhisattva
en goten hun zuivere en rustgevende
water over hem heen. Nadat hij zo
gewassen was, werd hij op een divan
gelegd die met brokaatzijde was over-
dekt en een witte parasol werd boven
zijn hoofd geheven.”⁴

Zijn vader wenste dat hij hem als vorst
zou opvolgen en omgaf hem met alle
denkbare weelde. Volgens de overle-
veringen kon de jonge Siddharta
beschikken over drie paleizen, een
voor het koele jaargetijde, een voor de

zomertijd en een voor de moesson, de
tijd van de grote regenval. Voor zijn
twintigste huwde hij zijn nicht Yasod-
hara, bij wie hij later een zoon kreeg,
Rahula geheten, 'de keten'. Gautama
werd letterlijk omringd met steeds
weer nieuwe knappe jonge vrouwen
die voor hem muziek maakten en
ervoor moesten zorgen dat de prins
zich in alles gelukkig voelde.

De geestelijke crisis

Op een gegeven moment echter wil
Siddharta, dan 29 jaar oud, de wijde
wereld zien, die hij helemaal niet kent.
Met zijn wagenmenner Chandaka rijdt
hij door de omgeving. De prins ziet
een oude man, een zieke, een dode
en een bedelmonnik die in dit leven
niets bezit, maar in alle rust en inner-
lijke harmonie zijn weg door de straten
gaat en volkomen tevreden lijkt.

Door zijn eerste contact met sterfelijk-
heid en het lijden in de wereld, en
door zijn ontmoeting met iemand die
in zijn beleving van het lijden innerlijk
volkomen vrij schijnt, komt de prins tot
diepe overpeinzing over de zin van het
leven.

Als zijn vader hem, om afleiding te
hebben, naar een dorp op het platte-
land laat gaan, heeft ook dat ave-
rechts effect. De prins merkt op hoe
hard de boeren en hun knechten moe-
ten werken en hoe ellendig het lot is
van de trek- en lastdieren. Het lijden
van alle creatuur gaat hem zeer aan
het hart.

Tenslotte besluit hij op zoek te gaan
naar datgene wat in alle vergankelijk-
heid stand houdt. Op een nacht ver-
laat hij vrouw, zoon en bezit. Met zijn
wagenmenner Chandaka en met zijn
favoriete paard Kanthaka, die hij bei-
den zal terugsturen, verlaat prins Sid-
dharta zijn paleis. Hij kiest een weg
die van hem geen wereldlijk heerser
zal maken, maar een geestelijk leids-
man voor velen, de andere mogelijk-
heid waartoe hij voorbestemd was.

Noten

1. Samuel Bercholz en Sherab Chödzin
Kohn red. *Entering the Stream. An Intro-
duction to the Buddha and his
Teachings*. Rider, Londen. 1994. p. 3.
2. Tonny Scherft in de Inleiding op
*Ongraspbaar is de Ganges. Verhalen uit
het Pali, vertaald en ingeleid door
Tonny Scherft (deel 18 van De Oosterse
Bibliotheek)*. Meulenhoff, Amsterdam.
1981. pp. 11, 12)
3. Ananda Coomaraswamy and Sister
Nivedita. *Myths of the Hindus and Bud-
dhists*. Dover Publications, New York.
1913. editie 1967. pp. 252-255.
4. Bercholz/Kohn. a.w. p.6.

Schuldig lijden en de dienst der barmhartigheid (3 – slot)

G. van den Brink, Veenendaal

In het eerste artikel ging het over richtlijnen vanuit de Schrift, in het tweede over de praktijk van het leven en de moeilijke vraag of en in hoeverre van eigen schuld gesproken kan worden.

In dit laatste artikel gaat het nogmaals over het zonde-leed-schuld complex en de wijsheid die o.a. de diaken nodig heeft als hij met de mens-in-ellende in aanraking komt.

De seksuele, technische en culturele revolutie

Ik denk aan zonde-leed-schuld ontstaan als gevolg van de seksuele, technische en culturele revolutie van onze dagen. Floyd McClung vertelt ervan in zijn boekje *Het Vaderhart van God*. Hij vertelt van Steve: De knaap zat boordevol wrok. Zijn moeder zei: je bent een ongelukje. Zijn vader zag hem niet. „De heerlijkste dag van mijn leven” – aldus Steve – „was de dag waarop vader en moeder bij een auto-ongeluk om het leven kwamen.” Zoals Steve zijn er velen: mensen die vanaf hun jongste jaren totaal getraumatiseerd zijn. Bedenk dat de gemiddelde Europese ouder drie en een half uur per dag doorbrengt met TV kijken. De vele verslaafden aan heroïne die halfdood leven en werken in vieze hoteletjes zijn zo dikwijls het resultaat van een generatie die de filosofie gezaaid heeft van individualisme, materialisme en genot als hoogste levensgoed. De afhankelijkheid van computers en technologie, de snelle verstedelijking, de toename van misdaad en geweld, de dreiging van een nucleaire holocaust hebben diepe verwoestende invloed.

Een jongen uit het roze circuit vertelde dat hij altijd moest toekijken als zijn vader zijn moeder sloeg. Een prostituee uit Amsterdam vertelde dat haar grootvader haar altijd gebruikte voor niks. Nu vroeg ze er geld voor. Dat was altijd beter. We stappen er te gemakkelijk overheen dat er vandaag zoveel mensen rondlopen met emotionele verwondingen. McClung vertelt

over een meisje dat dood wilde omdat haar moeder haar almaar vergeleek bij haar overleden zusje: die deed het beter dan jij. Hij vraagt: Is het een wonder dat veel mensen een vertekend beeld van God hebben? Aangrijpend is zijn verhaal over François: hij gebruikte regelmatig LSD en morfine en was betrokken geweest bij een verkeersongeluk, waardoor hij blijvend hersenletsel had opgelopen. Hij had bindingen met het occultisme. Deed pogingen tot suicide, die mislukten. Na tien maanden van gebed, vasten, en honderden uren praten was François genezen. Bij McClung en zijn medewerkers vinden we de drie motieven uit het begin: zondaarsliefde, krachtig optreden richting gebod en geduld. (Floyd McClung jr, *Het Vaderhart van God*)

Zonde – ziekte

Nog een enkele opmerking over het complex zonde-leed-schuld ontstaan als gevolg van ziekte of vervorming van de menselijke geest. Collega Rietkerk schreef daarover in zijn boekje „Ik wou dat ik kòn geloven”. Ik denk

wijs en kloek optreden is nodig

nog altijd dankbaar terug aan de psychiater, die ons jonge predikanten een keer bij elkaar trommelde en zei: „Ik merk dat jullie soms zonden bestrijden, die ik ziekteverschijnselen noem”. Hij beschreef onder meer querulantisme als pathologisch verschijnsel. In zijn lezing portretteerde hij één van mijn moeilijke gemeenteleden zo precies, alsof hij haar persoonlijk kende, wat niet het geval was. Ik had niet geweten dat querulantisme een ziekte was, als hij het me niet had verteld. Ik denk aan de winkeldievegge, die ernstig werd vermaand en afgehouden van het avondmaal, terwijl ze zuiver kleptomane was en leed aan dwanggedachten en dwanghandelingen. Een jonge vrouw werd door haar ouders ernstig vermaand toen ze voor een exorbitant bedrag haar garderobe vernieuwde. Ze zagen niet dat hun dochter na een periode van depressiviteit een manische periode was inge-

gaan. Op die manieren zijn huwelijken vastgelopen en is ontrouw niet herkend als pathologisch verschijnsel. De vraag is wat we als leken kunnen doen, om dit soort ziekten te onderkennen. Het lijkt me al belangrijk dat we weten dat ze bestaan. We kunnen er dan alert op blijven. Kennisname van boekjes als dat van Samuel Pfeifer, *Psychische stoornissen en bijbelse zielszorg*, is belangrijk. En in geval van twijfel het inroepen van vakmatige diagnostische hulp. Ik denk allereerst aan Stagg en Gliagg. Maar naar mijn ervaring kan ook de hulp van het Riagg soms goed zijn. Verder heeft de psychiater van wie ik vertelde mij enorm geholpen toen hij er op wees dat wij ons door de verstandelijke of psychische handicap van broeders en zusters niet moesten laten weerhouden te vermanen als dat nodig was. Ten eerste omdat zonden niet allereerst te wijten zijn aan beschadigingen of omstandigheden. Ten tweede omdat we verantwoordelijke mensen zijn en blijven. Ook de verstandelijk gehandicapte, die dwangmatig kleine meisjes het broekje uittrekt, moet weten dat de Here dat niet wil. Ook hier wordt krachtig optreden gevraagd (je mag dat niet meer doen, anders komt er straf!!), als het maar gebeurt met een barmhartig hart, met groot geduld en gedoseerd naar draagkracht (!); vooral dat laatste.

Wijsheid

Wat te denken van een broeder, die in grote persoonlijke en financiële moeilijkheden kwam en hulp vroeg voor het betalen van zijn huishuur. Intussen bewaarde hij in een kluisje enkele kostbare familiejuwelen. Hij kwelde zijn rechtvaardige ziel. Was hij wel eerlijk geweest tegenover de diakenen? Was het dan zo erg dat hij van het kostbare horloge van zijn grootvader en de gouden sieraden van oma geen afstand kon doen? Zijn familieleden begonnen hem verwijten te maken. De predikant kwam er achter. Hij zei: „Ik moet de diakenen op de hoogte stellen”. Toen raakten de verhoudingen pas echt. Misschien had die situatie voorkomen kunnen worden als de diakenen bij het intake-gesprek alert geweest waren op de mogelijk-

heid en hadden doorgevraagd. Ervaren diakenen ruiken dit soort dingen. Wat wordt er veel wijsheid van hen gevraagd! Terughoudendheid, eerbiediging van de privacy, en tegelijkertijd doortastendheid. En wat als het vermoeden opkomt dat de Algemene Bijstandswet en de Wet Arbeids Ongechiktheid geschonden worden? Soms moeten de diakenen heel fors optreden. Niet alleen om de waarheid boven tafel te krijgen (sec), maar om

Eerst het leven, dan het medicijn

het betreffende gemeentelid te beschermen voor nog meer onheil. Prof. Van Deursen vertelt in zijn boek *Bavianen en Slijkgeuzen* hoe kras de diakenen uit de 17e eeuw het aanpakten. Drinken, spelen, vechten of vloeken – aldus Van Deursen – gaf uitsluiting voor zes weken bij de eerste, van twaalf bij de tweede overtreding. Wie voor de derde maal in het kwaad verviel, verloor alle aanspraak, maar dat kon ook bij de eerste overtreding al gebeuren, afhankelijk van de ernst van het vergrijp. De armen in Oudewater waren verplicht de diakenen niet alleen in hun woning toe te laten voor nauwkeurige inspectie, maar ook om zelf alle sloten open te maken en te tonen wat onder de deur of deksel verborgen lag. Letterlijk: de diakenen zouden de armen bezoeken „besien hare tresoor ende huysraet, ende vernemen hoe deselve met spijs ende cledinghe voorzien sij”. De ervaring had namelijk uitgewezen „dat sommige stoute armen hare clachte groeter maecken als haren noot” ofschoon er ook anderen gevonden werden, „eerbare ende beschaemde herten”, wier nood groter was dan hun klagen (bl. 115).

Kortom: wijs en kloek optreden is nodig. Dat kan alleen maar goed zijn, als wij nooit vergeten dat wijzelf ook bedorven mensen zijn, geen grein beter dan de anderen. Mensen die ook zelf in verzoeking ten val zouden kunnen komen. Een hoog borstje is dodelijk voor onze dienst.

Eerst het leven, dan het medicijn

Wat moet onze houding zijn in zondschuld-nood-situaties die voortduren? Het dichtdraaien van de geldkraan (hoe noodzakelijk soms ook) kan op zich geen antwoord zijn. Het zal ook vaak leiden tot verlies. Juist omdat mammon zo'n machtige afgod is, zullen wij willen laten zien dat hij ons

niets doet. We zullen, dunkt mij, liever te royaal, dan te zuinig zijn. Ik vermoed echter dat u zit met veel gecompliceerde problemen: verhalen over broeders en/of zusters, die in zware zonde vielen als incest, echtbreuk, overspel, en alle gevolgen van dien.

Soms gaat het om gemeenteleden die ondanks alles lid van de gemeente blijven. Ze scharen zich 's zondags onder het gehoor, ze zingen en bidden en willen de Here niet missen en accepteren afhouding van het avondmaal. Hadden ze zich onttrokken – ik zeg dat met schaamte – dan zou dat voor ons makkelijker geweest zijn. Nu blijven ze hangen op de rand van de gemeente waar ze toch zo graag bij willen horen. Intussen komt hun bekering niet echt op gang. Wat krom is kan niet meer recht gemaakt worden. De dagen verglijden en de tijd verstrijkt. Kunnen zonden verjaren? Wat moet nu onze houding zijn?

In zulke situaties heb ik me gevoeld als een dokter die een levensnoodzakelijk medicijn moest toedienen, maar eerst moest reanimeren. Eerst het leven, dan het medicijn. Soms heeft een dokter al het mogelijke gedaan om een leven te redden. Dan komt hij op een punt waarop hij moet wachten wat het lichaam doet.

Ik vergeleek de situatie wel eens bij die van een pedagoog, die meemaakt dat zijn leerling uit de hoogste klas terugduikt naar de eerste. Zoiets gebeurt normaliter niet. Het gebeurt in de kerk. Dan moet je weer van voren af aan beginnen. Maar zolang u de kans krijgt om te pedagogen, doe het en wees blij met elke vooruitgang, geduldig bij elke stilstand. Stoppen betekent verlies voor de eeuwigheid. Als de zondigende broeder krepereert, geef eerst brood, of zorg eerst voor een wasmachine, of geef advies en hulp bij de aflossing van de schuld. En bidt of de Here hem verder wil brengen en of Hij u opening geeft.

In mijn vrije tijd ben ik een beetje tuinman. Ik maak er een hobby van de meest armetierige plantjes weer op te kweken. Met verwijzing naar de gelijkenis van de Verloren Zoon zeg ik dat de Here ook zo'n Tuinman is, al moeten we wel bedenken, dat een andere gelijkenis, die van de onvruchtbare vijgeboom, een enorme spanning zet op de wachtestijd: laat hem ook dit jaar nog staan. We spreken over het heden der genade. Morgen kan het te laat zijn. Intussen heb ik vaak met verwondering gezien, dat de Grote Wijngaardenier Zijn doel bereikt. Misschien

zat er haast geen leven meer in en produceerde de vijgeboom alleen maar blad. Maar dankzij Gods genade kwam de zondaar tenslotte nog goed terecht. Wij zagen er geen gat meer in. Maar de Grote Tuinman roept leven uit de dood. In zulke gevallen blijft het geschonden geweten, als in het leven van David. Maar genade geneest.

Samenvatting

Dus drie richtlijnen:

ons optreden zal barmhartig zijn omdat Jezus voor zondaren stierf. Het zal kloek en krachtig zijn, omdat het gebod ten leven is.

het zal geduldig en lankmoedig zijn, omdat de Here nog steeds de tijd neemt.

Tenslotte het woord van de apostel Jacobus: Schiet iemand van u in wijsheid tekort, laat hij die dan vragen aan God en ze zal hem gegeven worden, want God geeft zonder voorbehoud en zonder verwijt (Jak. 1,5).

Overgave

*Telkens weer uit handen geven
alles wat ik heb gekregen.*

*Telkens teruggaan om te vragen
levensbrood voor deze dagen.*

*Telkens weer uit handen geven
alle teugels van het leven.*

Jeannette

Wie schrijft, blijft

Jeannette Westerkamp-
Stegeman, Houten

Donderdag 12 oktober promoveerde Christina Maria Brehm aan de Universiteit van Utrecht tot doctor in de theologie, bij de Utrechtse professor missiologie Prof. Dr. J.A.B. Jongeneel. Haar proefschrift draagt de titel: 'The Association of Evangelicals in Africa' met als ondertitel 'Its History, Organization, Members, Projects, Localization, and Message'.

Race tegen de dood

De aula van het academiegebouw was niet berekend op de hoeveelheid mensen die de plechtigheid kwamen bijwonen. Niet alleen de stoelen, ook de muren van de zaal waren bedekt. Er hing een wonderlijke sfeer, want de promotie was een race tegen de dood geweest en dat werd ook een paar keer genoemd.

In 1989, toen Christien net een jaar in Afrika was en, na taalstudie en veel te lang wachten, eindelijk kon beginnen met lesgeven aan het Nassa Theological College in Tanzania bleek ze ernstig ziek.

Dankzij goede medische zorg, een verbazingwekkende vechtlust en Gods genade leek ze genezen in 1991 en wilde terug naar Afrika. Maar de uitzendende organisatie durfde het niet aan. „Dan eerst maar promoveren”, besloot Christien – „wie schrijft, blijft” – en dat deed ze. In 1994 sloeg de ziekte weer toe en de afgelopen zomer lag ze enkele maanden in het ziekenhuis.

Ze vroeg haar promotor of de promotie uitgesteld kon worden. Prof. Jongeneel stelde voor de afronding van haar studie juist te vervroegen om reden van haar ziekte.

Christien ging akkoord en regelde voor de zekerheid wat er moest gebeuren met haar werk, mocht ze zelf de eindstreep niet halen. Het is niet minder dan een wonder dat het toch gelukt is.

Een schoonzus werd de dag voor de promotie begraven. Zij had, net als Christien geleden aan kanker. Christien heeft haar proefschrift opgedragen aan deze schoonzus, aan haar broer die twintig jaar geleden aan kanker overleed en een goede vriendin

die dezelfde ziekte had. Aan hen, maar in de eerste plaats aan haar moeder, die stralend en duidelijk emotioneel op de eerste rij zat.

Een immense verzameling gegevens

Christien was zichtbaar moe en gespannen tijdens de verdediging van haar werk, wat te begrijpen is. Haar opponenten zeiden stuk voor stuk haar werk te bewonderden om de enorme hoeveelheid feiten die verzameld en geordend zijn. Dat ook nog eens in heel moeilijke omstandigheden, niet alleen voor de onderzoekster persoonlijk. Ga maar eens zoeken in Afrikaanse archieven, die bestaan uit enorme papierbergen, her en der opgeslagen.

Maar, vroegen de opponenten zich af, waar is de theologie in het proefschrift? Het werk is een immense verzameling gegevens: geschiedenis,

*goede medische
zorg,
een verbazing-
wekkende
vechtlust en Gods
genade*

organisaties, leden, projecten en plaatsbepalingen (zoals de ondertitel aangeeft) maar wat is de boodschap? Professor Immink vroeg wat eigenlijk de vraagstelling was bij de hele geschiedschrijving. Wat is dat nou eigenlijk: 'evangelisch denken'? Wat is het hier, wat is het in Afrika? Wat draagt Afrika bij?

Een lijfelijke Afrikaanse bijdrage was de volgende opponent: Dr Zokoué, directeur van de Faculté de Théologie Evangélique de Bangui in de Centraal Afrikaanse Republiek, een van de twee theologische faculteiten van de AEA. Hij sprak en werd geantwoord in het engels, wat op zich een prestatie voor hem was en vriendelijk t.o.v. het publiek, want de officiële 'vreemde' taal in zijn land is frans en een prestatie van de promovenda die ook omschakelen moest. Dr Zokoué dankte Christien uitgebreid voor haar werk.

Ze had het gedaan om de AEA in het Westen bekend te maken, maar ook voor de AEA zelf en de Afrikaanse christenen is het van groot belang. Hij

vroeg zich af of Christien ook wel gezien heeft hoe de AEA ook een transformerende kracht in de maatschappij wil zijn.

Het proefschrift zegt daar weinig over. „Wat wil je dat mensen weten van de boodschap van de AEA?”, vroeg hij. Christien legde uit hoe nodig het was dat er eens orde op zaken werd gesteld op het hoofdkantoor in Nairobi. Met andere woorden: meer dan een visie geven, heeft ze willen bewaren en ordenen.

Dat dat haar is toevertrouwd blijkt duidelijk uit het proefschrift. Ze sluit hierin aan bij de eerste zendelingen, die zich ook, meer dan de Afrikanen zelf, verantwoordelijk hebben gevoeld voor het vastleggen en beschrijven van wat ze aantreffen aan cultuurgoed.

„Bovendien”, zei Christien, „zijn evangelische christenen in Afrika sterk beïnvloed door Amerikaanse zendingsgenootschappen die nauwelijks geïnteresseerd zijn in de maatschappij en helemaal niet in politiek. Het christelijk geloof in Afrika is vaak escapisme (een verlangen naar de hemel, ver van de ellende op aarde) en de Afrikaanse christenen moeten nog beginnen daarover na te denken.” Dr. Zokoué was het daar niet mee eens.

Hij zelf b.v. had meegewerkt aan de constitutie van zijn land. Christien had, mijns insziens wel gelijk, maar ze had er de gelegenheid niet voor dat goed duidelijk te maken. Wie in Afrika een hogere opleiding heeft, ook in de theologie, wordt al gauw een kopstuk, ook in de politiek.

Dat wil nog niet zeggen dat er ook theologisch is nagedacht over politiek, zoals dat in Nederland wel gebeurd is in de lijn van Kuiper en zoals dat gebeurt in de Reformatorische Wijsbegeerte. Christien noemde de Zuid-Afrikaan Bennie van de Walt als voorbeeld. Een Afrikaan, maar (helaas?) blank.

Wat is evangelisch denken?

Prof. K. Runia uit Kampen die de volgende vraag mocht stellen, voelde zich geïnteresseerd dat Christien zijn beschrijving gebruikt van wat evangelisch denken is. Hij vroeg zich wel af of dat denken in Afrika te vergelijken is met dat in Nederland, zoals Christien het doet. Christien legde uit dat ze denkt dat Nederland uniek is en wat heeft bij te dragen, ook in Afrika.

Verder wilde Runia weten wat Chris-

ten dacht over de eenheid van de kerken. Hij kreeg de indruk dat de AEA vooral uitgaat van een spirituele eenheid van christenen uit verschillende kerken, en dat organisatorische eenheid (samen een kerk worden) ze niet zo interesseert.

Uit het antwoord bleek dat Christien zich er ook niet voor interesseert. „Sinds de Afscheiding is immers gebleken dat we ook in Nederland niet echt kunnen samenwerken, er komen alleen maar kerken bij. De AEA wil een christelijk geluid laten horen in Afrika, het zou zonde zijn als ze tijd zou verspillen aan het zoeken naar kerkelijke organisatorische eenheid,” zei ze in iets andere woorden.

Afrikanisatie

Prof. J.M. Schoffeleers, cultureel antropoloog, stelde vervolgens een voor de theologie ook heel interessante vraag.

Sinds de Afrikaanse onafhankelijkheid is men hard op zoek naar een eigen Afrikaanse identiteit. Evangelische leiders, ook in Afrika, denken hierbij al gauw aan syncretisme (water in de wijn van het Evangelie). Toch worden onafhankelijke Afrikaanse kerken die niet direct uit zendingsgenootschappen zijn ontstaan erkend als evangelisch.

Deze kerken, de Zionistische kerken en de Etiopische werken hard aan ver-afrikanisering. Hoe kan dit? Is men misschien vooral recht in de leer als

het om geschreven materiaal gaat en wat soepeler in het geval van levende kerken?

Op deze vraag zijn schitterende antwoorden te bedenken, maar Christien kwam op het moment helaas niet verder dan herhalen van dingen uit haar proefschrift. Enkele jaren geleden promoveerde Molyneux, (een engelse theoloog die werkte in Zaïre, waar hij geboren en getogen was) op de theologie van zo'n onafhankelijke kerk. Die theologie, was zijn uitgangspunt, is te vinden in de liederen van de kerk, meer dan in de preken de sacramenten of wat ook. Geschreven theologie is vaak door zendelingen geschreven of door Afrikanen met een westerse opleiding, die zich vaak ook niet meer verstaanbaar kunnen maken bij hun landgenoten.

De vraag van mevrouw Dr G ter Haar, hoogleraar Afrikaanse traditionele religies aan de Katholieke Theologische Universiteit in Utrecht sloot hier mooi bij aan. „Wat betekent de AEA voor de gewone gelovigen in Afrika, die toch vooral bezig zijn met de vraag: Kan God genezen? en: Hoe bestrijden we het kwaad dat zo duidelijk aanwezig is, ook in vormen van bezetenheid en magie?” Voordat Christien hierop iets zeggen kon, kwam de meneer met de bellestok 'Hora est' roepen. De heren in toga en mevrouw ter Haar verlieten de zaal en wij bleven met ons allen alleen met Christien. Ik had het zweet in mijn handen staan, maar

het was voorbij. Op een gegeven moment bedacht ik dat het niet niks was daar te staan als vrouw voor al die zwart geklede hooggeleerde heren achter een tafel en nog eens enkele honderden die van jaartal voorzien vanaf de muren op je neerkijken. Gelukkig was daar Hare Majesteit de Koningin die Christien bemoedigend toelachte in een kleurige jurk, vanaf de muur recht tegenover haar. Waar haal je als vrouw je model vandaan bij zoiets plechtigs? Christien droeg een opvallende rode hoed en keerde zich om naar de zaal, zodra we 'onder ons' waren om te wuiven en handen te geven.

De promotiecommissie schreed de zaal weer in en Prof. Jongeneel bevorderde de promovenda tot doctor.

„Zeer geleerde doctor Breman, beste Christien...” begon hij vervolgens aan een ontroerende toespraak waarin hij Christiens geloofskracht en zelfdiscipline zeer zei te bewonderen. Dat de

**meer dan
een visie geven,
heeft ze willen
bewaren en
ordenen**

theologische kant in haar proefschrift minder uit de verf kwam, was volgens de commissie geen belemmering bij een zo omvangrijk onderzoek. Hij wenste Christien de kracht en gezondheid toe om haar proefschrift klaar te maken als boek en het – wie weet – nog zelf te presenteren in Nairobi. Hij feliciteerde Christien, haar familie, de aanwezige specialist uit het VU-ziekenhuis en de AEA. „God bless Afrika, God bless the AEA, God bless Christien.”

We kregen gelegenheid de zeergeleerde vrouwe te feliciteren. Nadat een enorme rij aan Christien voorbij gegaan was, sprak een nicht Christien toe namens de familie. „Toen ik erover nadacht wat ik je wilde zeggen kwam een woord bij me boven: tegenstellingen”, begon ze. Dat is het. Het past bij Christien, het past bij Afrika en het past bij deze promotieplechtigheid.

**Kruimels
van de tafel**

Goede werken

Als de benzinetoevoer naar de motor van een auto verstopt zit en geblokkeerd is, kan ik nog zo vaak aan het contactsleuteltje draaien, op het gaspedaal trappen en proberen de motor te starten, maar dat heeft dan allemaal geen enkele zin. De motor zal niet aanslaan. Al mijn inspanningen zijn tevergeefs. Ik voer precies alle handelingen uit die bij het starten van de motor uitgevoerd moeten worden. Maar het heeft geen resultaat, want de toevoerleiding is verstopt. De bron functioneert niet. Zo is het ook met de goede werken. Ik kan nog zoveel activiteiten ontplooiën, me inspannen, me vol energie gooien op het doen van goede werken en me uitsloven, maar het is allemaal voor niets, als er geen levende, open verbinding met Christus is. Dan is al mijn inspanning tevergeefs en haalt het niets uit. De toevoerleiding is van wezenlijk belang. Alleen wie met Mij, de wijnstok, verbonden is, kan vrucht voor God dragen, zegt Jezus in Joh. 15.

M.R. van den Berg, Groningen

Kuria

H. Algra, Den Helder

In een aantal landen zijn protestantse kerken buitengewoon actief in de hulpverlening aan sociaal zwakkeren en zieken in de samenleving. Bekend zijn o.a. projecten in de verpauperde wijken van Amerikaanse steden. Maar ook in Nederland kennen we dergelijke projecten. Een voorbeeld is het werk van de Stichting Kuria in Amsterdam.

Bij het werk van Kuria is een aantal Amsterdamse kerken nauw betrokken. Het zijn de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt), de Nederlands Gereformeerde kerken, de Christelijke Gereformeerde kerken, de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland en Noord-Amerika) en twee Nederlands Hervormde wijkgemeenten (de Noorderkerk en de Jeruzalemerkerk). Daarnaast krijgt men steun vanuit de landelijke kerkverbanden. Op een warme zomeravond had ik een gesprek met de directeur van Kuria, mevrouw C. van Tol-Verhagen en met de penningmeester van de stichting, drs. J.M. Mudde. Nadat mevrouw Mudde voor koffie en koek had gezorgd konden pen en papier ter hand worden genomen (van Pieter van Kampen hoor ik regelmatig over problemen met cassetterecorders, ik hou me dus maar bij pen en papier). Tijd voor de eerste vraag.

Eerst een duik in de geschiedenis. Hoe is Kuria ontstaan?

Mevrouw Van Tol vertelt dat een evangelisatie-contact dat de vroegere predikant ds. E.A. de Boer eigenlijk aan de basis lag van het werk van Kuria. Ds. De Boer had in de jaren '80 contact gelegd met een AIDS-patiënt. Deze man was erg eenzaam, hij had eigenlijk geen sociale omgeving. Er is toen een groepje gevormd dat met hem in contact bleef. Uit deze ontmoetingen kwam ook naar voren dat er dringende behoefte is aan opvang voor mensen die ernstig ziek zijn en niet thuis of in hun eigen omgeving kunnen sterven. In die tijd kwam er een verpleeghuis leeg in Amsterdam-Zuid. Er werd contact gelegd met (o.a.) predikanten van een aantal reformatorische kerken in Amsterdam, er ontstond een werkgroep met een vertegenwoordiging uit deze kerken. Eigenlijk is het allemaal best

snel gegaan. Om de plannen uit te kunnen voeren was er natuurlijk ook wel een bestuur nodig dat van winten wist. Gelukkig bleken de bestuursleden te weten hoe ze de zaken snel aan moesten pakken.

Je kunt plannen maken, maar om zo'n voorziening te beginnen heb je toch ook een fors bedrag nodig om te kunnen starten?

De heer Mudde: „We hadden een klein startkapitaal, eigenlijk veel te klein voor zo'n groot project. Daarnaast hadden we het vertrouwen, het geloof dat we dit mochten doen. Dat geloof is aan alle kanten bevestigd. Alles was op tijd klaar. In september 1992 kon het eerste personeel worden aangenomen, half oktober kwam de eerste bewoner.” *Was het moeilijk om personeel te krijgen voor 'Kuria'?*

Mevrouw Van Tol: „Het was geen probleem om mensen te krijgen. We konden een aantal verpleegkundigen in huis halen met ervaring, ze waren afkomstig uit de verschillende kerken die ons steunen. We zijn gestart met 5 full-time krachten, inmiddels werken we

stichting kuria

met 6 mensen die voor 80% werken. Full-time is eigenlijk te zwaar voor dit werk.”

Zijn er (naast de verpleegkundigen) ook andere medewerkers aan Kuria verbonden?

Mevrouw Van Tol: „De bewoners mogen hun eigen huisarts 'meenemen'. Voor mensen die dat niet willen heeft Kuria contacten met een huisarts in de buurt. Daarnaast worden we gecoached door het pijnteam van de Vrije Universiteit. Voor o.a. extra zorg en bijzondere contacten met familie en met overheidsinstanties hebben we part-time een maatschappelijk werker in dienst.”

Ik heb begrepen dat de kracht van 'Kuria' schuilt in het feit dat er zoveel vrijwilligers ingezet worden. Op zich is dat natuurlijk al een wonder: want overal in Nederland hoor je over tekorten aan vrijwilligers. Kunt u iets over het werk van die vrijwilligers vertellen?

„Er is altijd een verpleegkundige aanwezig. 's Nachts heeft deze verpleegkundige slaapdienst. Hij of zij kan gewekt worden als er iets aan de hand is. Daarnaast zijn er dag-en-nacht één

of twee vrijwilligers in Kuria aan het werk. Ze zijn niet altijd bij de zorg voor de bewoners betrokken; ze koken, doen de administratie of geven voorlichting. Voordat ze aan de slag gaan, krijgen ze allemaal een basis-cursus, of je nu in de boekhouding gaat werken of dat je je rechtstreeks wilt richten tot de bewoners. In die cursus leren de vrijwilligers een aantal praktische handelingen, zoals het (ziekenhuis)bed opmaken, iemand vertillen. Ook horen ze over de hygiënische maatregelen die ze in acht moeten nemen. Natuurlijk krijgen ze ook informatie over ziektebeelden, vooral over AIDS. De vrijwilligers komen uit heel Nederland. Er is bijvoorbeeld een man die ieder jaar met kerst uit Zeeuws Vlaanderen komt. In totaal zijn er 90 vrijwilligers, waarvan 60 uit Amsterdam. De vaste kern bestaat uit 30 mensen. Eigenlijk draait Kuria voor een groot deel op al deze vrijwilligers, zonder hen zouden we dit werk niet op deze manier kunnen doen.” *Waar komt het idee achter Kuria vandaan?*

„In Engeland heb je de Hospice-huizen. De visie van Kuria lijkt op dat van de engelse voorzieningen voor mensen die aan het eind van hun leven zijn gekomen ('terminale patiënten'). Voor Kuria geldt daarnaast dat we gedreven worden door de opdracht om christelijke barmhartigheid te tonen.”

Wat betekent het dat christenen uit verschillende reformatorische kerken in Kuria zo nauw met elkaar samenwerken?

Mevrouw Van Tol en de heer Mudde vullen elkaar aan. „In het werk in Kuria merk je hoe dicht christenen naast elkaar kunnen staan. Natuurlijk, er zijn verschillende kerken, maar hier merk je ook wat je deelt met elkaar. Je bent samen met christelijke barmhartigheid bezig. Je kunt met elkaar praten, je bidt met elkaar, je leest met elkaar uit de Bijbel. Samen leg je moeilijke situaties aan de Here voor. Op dat moment vallen de grenzen tussen de kerken echt weg. Dat is ook de kracht van Kuria!” *De medewerkers en vrijwilligers van Kuria hebben regelmatig te maken met mensen die gaan sterven. Worden ze daar op voorbereid?*

Mevrouw Van Tol: „Stervensbegeleiding is geen 'vak'. Natuurlijk moet je wel weten wat je op een bepaald moment moet doen. Maar het gaat vooral om je houding: er zijn voor mensen die zich eenzaam voelen. Het laat-

ste stuk van hun leven is voor hen, maar jij mag met ze mee. Dat is vaak heel aangrijpend. Je moet wel bedenken dat er gemiddeld eens in de 14 dagen iemand overlijdt op Kuria. De vrijwilligers krijgen dan ook zoveel mogelijk opvang, ze moeten de gelegenheid hebben om de emoties uit te praten."

Een wat té voor de hand liggende vraag misschien, maar ik stel hem toch maar: hoe denkt men in Kuria over euthanasie?

„Daar zijn we heel helder in: we doen

Dan vallen de grenzen tussen de kerken echt weg

daar niet aan mee. Bij een intake-gesprek voor een opname brengen we dat ook heel nadrukkelijk naar voren. Zo'n 30 tot 40% van de patiënten heeft een euthanasie-verklaring bij zich. Anderzijds: in het ziekenhuis wordt bij ernstig zieke patiënten wel over de mogelijkheid van euthanasie gesproken. Voor de patiënten geldt: als ze zich niet kunnen vinden in onze visie op euthanasie, kunnen wij hen wel opnemen, maar we zullen niet aan hun verzoek kunnen voldoen. Je zult bij het opnamegesprek dus wel helder moeten zijn in je stellingname."

Kuria is dus in alle omstandigheden voor het rekken van leven?

„Nee, zo moet je het niet zien. Er bestaan veel misverstanden over, alsof wij dan maar vinden dat je eindeloos door moet behandelen. Er komt een moment waarop de behandelaar terug moet treden, maar de zorg en de pijnbestrijding komen dan voorop te staan. Onze ervaring is dat de vraag naar euthanasie nogal eens voortkomt uit een gevoel van eenzaamheid. Wanneer we kijken naar de ziekenhuizen zie je dat de medische zorg in Nederland erg geprofessionaliseerd is. Wij zijn ook professioneel, maar er komt iets bij: de sfeer van het huis."

U gaat er dus vanuit dat een warme, betrokken sfeer de vraag naar euthanasie vermindert?

Ja, dat is inderdaad het geval. Wanneer je die eenzaamheid weet te doorbreken ontstaat er een gevoel van samen-zijn. Continue en troostvolle nabijheid is de eerste en de laatste pijnstillert. Dan is er ook minder vraag naar levensbeëindiging. We hebben bijvoorbeeld iemand in huis gehad die thuis heel agressief was; na de

opname in Kuria veranderde hij enorm, dankzij de sfeer en de acceptatie.

Hoe moet ik me die sfeer voorstellen?

Wanneer je Kuria vergelijkt met een ziekenhuis komt het verschil alleen al tot uiting in het feit dat we geen uniformen dragen. We spreken ook niet van patiënten, maar van bewoners. Iedereen heeft een eigen kamer. De familie mag blijven slapen; er zijn twee gastenkamers. Bewoners mogen hun eigen spullen van huis meenemen en ze mogen zelfs hun huisdier meenemen. Dat kun je je in een ziekenhuis toch niet voorstellen. We proberen de thuis-situatie zo dicht mogelijk te benaderen en zullen, hoe vreemd het ook klinkt, de verjaardag van een bewoner ook vieren.

Een aantal predikanten is nauw betrokken bij het werk van Kuria. Kunt u iets vertellen over hun werk?

Ja, een aantal predikanten uit de kerken die betrokken zijn bij het werk van Kuria vormt samen het pastorale team. Nu zijn er 6 predikanten. Ze hebben om de 6 weken dienst. Ze zijn dan ook betrokken bij een eventuele opname. Wie in die week wordt opgenomen 'hoort' ook bij die predikant, hij wordt als het ware de wijkpredikant. De predikanten verzorgen twee keer per week een Schriftoverdenkingen en houden een dienst op zondag (op de overige dagen verzorgen de verpleegkundigen de Schriftoverdenking). De predikanten verzorgen daarnaast pastorale avonden voor vrijwilligers en ze zijn ook bij de begeleiding van vrijwilligers en van de familie betrokken. De predikanten hebben zelf ook een training gevolgd voor dit werk.

Maar de meeste mensen die in Kuria worden opgenomen zijn toch niet kerkelijk. Is het niet wat vreemd om dan

opeens een dominee naast je bed te hebben?

Vijf van de zes mensen zijn wel in aanraking geweest met het Evangelie, alleen hebben ze vaak afgehaakt. Ze hebben bijvoorbeeld op een christelijke school gezeten. Sommigen kennen de christelijke boodschap ook uit een later moment van hun leven: van het drugs-pastoraat of van het Leger des Heils. Soms werkt deze ontmoeting drempelverlagend in de richting van Kuria. Slechts een enkele keer wijst men opname in Kuria nadrukkelijk af omdat het een christelijk huis is.

In Kuria worden de bewoners dus geconfronteerd met het Evangelie.

Betekent dat ook dat sommigen aan het eind van hun leven nog tot geloof komen?

Het is geen uitzondering dat mensen hier veranderen. De gesprekken, de openheid, de sfeer maken mensen ontvankelijk; daar hoeft je helemaal geen evangelisatiecampagne voor op te zetten. Ze vragen zelfs aan vrijwilligers om met hen te bidden, ze vragen om uit de Bijbel te lezen, ze komen uit zichzelf naar de overdenking toe, ze stellen vragen. De heer Mudde: „Ik moet vaak denken aan de moordenaar naast Jezus aan het kruis. Je ziet echt dat mensen op het laatste moment, vlak voor ze gaan sterven, tot geloof komen. Je mag dan ook geloven dat zo iemand echt bij Jezus mag komen. Als je zoiets ziet, dan put je daar onnoemelijk veel kracht uit voor je werk in Kuria, maar ook voor je hele persoonlijke geloofsleven."

En hoe reageert de familie op de christelijke identiteit van Kuria?

Je kunt zeggen dat de werkwijze van Kuria de familie het geloof bewust onder ogen brengt. Soms zijn ze heel verbaasd, want ze dachten altijd dat christenen geen hulp willen geven aan AIDS-patiënten. Hier ervaren ze dat we de zonde wel afwijzen, maar de zondaar niet: hij wordt volledig geaccepteerd.

Ik begrijp dat er regelmatig mensen met AIDS worden opgenomen. Kunt u nog iets vertellen over de bewoners van Kuria: waar komen ze vandaan, hebben ze AIDS of soms ook andere ziekten?

Er is inderdaad een grote groep AIDS-patiënten. Mevrouw Van Tol: „Dat brengt me op een vraag. Er is een grote vraag naar christen-buddies. Dat zijn mensen die een AIDS-patiënt kunnen begeleiden. Iedere bewoner krijgt twee buddies toegewezen. Het is werk dat je uiteraard niet moet onderschatten; je bindt je aan zo iemand. Er zijn

een aantal buddies uit de kerken, maar het aantal is niet voldoende." Uiteraard worden op Kuria ook andere mensen opgenomen. De mensen kunnen allerlei ziekten hebben. Uiteraard zijn het vaak mensen met kanker die aan het einde van hun leven zijn gekomen en niet verder meer worden behandeld. De meeste bewoners komen uit Amsterdam. Heel vaak zijn het ook mensen die al jarenlang geen werk meer hadden en van een uitkering moesten leven.

Ik denk dat er behoefte is aan veel meer bedden in de regio Amsterdam. Zijn daar plannen voor?

Mevrouw Van Tol: „Ja, we zouden wel graag uitbreiden, bijvoorbeeld tot 10 bedden, want de nood is erg hoog. Ook zou er ruimte moeten komen voor kortdurende opnames ter verlichting van de thuissituatie. Toch moeten we ook weer niet nog groter worden, want dan ga je voorbij aan de kleinschalige sfeer die nu zo kenmerkend is voor Kuria.”

Hoe wordt het werk van Kuria financieel draaiende gehouden?

Hier komt de penningmeester 'op de proppen'. De heer Mudde constateert het zo op het oog nuchter, maar wie beseft hoe het werkelijk zit met de kosten merkt dat het financiële plaatje van Kuria allesbehalve vanzelfsprekend is. De zorg die door Kuria wordt geleverd wordt namelijk niet vergoed door het ziekenfonds of door de AWBZ..... De heer Mudde: „Slechts 10% wordt betaald door de patiënten, 90% van onze inkomsten is afkomstig uit giften. Het gaat om een bedrag van zo'n 600.000 gulden per jaar. Die giften komen uit het hele land, van kerken, van particulieren, van stichtingen.”

Is dat niet wat vreemd: het ziekenfonds betaalt niet?

„Ja, inderdaad is dat vreemd, zeker als je bedenkt dat de zorg die Kuria biedt aanmerkelijk goedkoper is dan de kosten van een opname in een ziekenhuis. Sommige particuliere verzekering vergoeden wel een deel van de kosten, maar de ziekenfondsen zijn – in tegenstelling tot de situatie in Engeland – nog niet zo ver. Omdat de meeste bewoners van Kuria ingeschreven staan bij het ziekenfonds moet dus het grootste deel van de kosten die Kuria maakt van giften komen.”

Maakt u zich dan als penningmeester geen zorgen?

De heer Mudde: „Wat me zo goed doet, is dat we steeds weer werden geholpen. Soms was dat heel onverwachts. Ook als we het land in gaan om over ons werk te vertellen komen we nooit met lege handen terug. Daar

zien we echt de hand van de Here in. En in dat vertrouwen durven we ook verder te gaan.”

Tenslotte een vraag van praktische aard. Hoe komen mensen aan informatie over Kuria?

„We geven door het hele land voorlichtingsavonden. Wanneer een kerkelijke gemeente of een vereniging meer over ons werk wil horen, kan men dus vragen of we een avond verzorgen. We doen het graag, want we willen dat de mensen iets proeven van de manier waarop christelijke barmhartigheid concreet gemaakt kan worden. Daarnaast is er een nieuwsbrief die aan de donateurs wordt toegezonden. Daarin vertellen we over achtergronden van ons werk, over nieuwe ontwikkelingen, over dagelijks gebeurtenissen. Die nieuwsbrief sturen we ook graag aan belangstellenden toe.”

Tenslotte

Als ik dit interview bewerk, is het 2 september. Vandaag ontmoeten christenen uit reformatorische kerken elkaar in

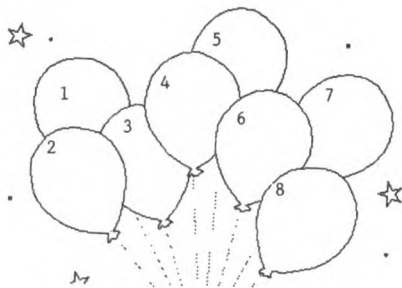
Amersfoort. Het thema is: één kudde, één herder. Dat thema is wel bijzonder tastbaar in het werk van Kuria in Amsterdam.

De christelijke barmhartigheid is er concreet aanwezig en samenbindend. Zoals Jezus, onze 'Kurijs' (Grieks: heer) met innerlijke barmhartigheid bewogen was, zo moet ook de christelijke gemeente barmhartigheid bewijzen aan iedereen. In die christelijke barmhartigheid vallen de grenzen tussen de kerken weg.

Dit gezamenlijke christelijk dienstbetoon aan stervenden vormt tevens een tastbaar getuigenis voor mensen die de weg naar Jezus kwijt zijn geraakt. Woord en daad vormen immers één geheel...

Voor mensen die meer informatie over 'Kuria' willen of het werk van 'Kuria' willen steunen: u kunt bij onderstaande adressen terecht: Drs. J.M. Mudde, Anske Lammingastraat 33 hs, 1065 GE AMSTERDAM, (020)-6154116 Stichting Kuria, Valeriusplein 6, 1075 BG AMSTERDAM, postgiro 8377

Voor de kinderen

In Israël hadden ze diverse feesten, evenals wij. Achter deze puzzel staat bijvoorbeeld derde letter. Dit betekent dat je de een derde letter van het feest in het ballonnetje moet invullen. Als het antwoord van vraag 4 zou zijn: verjaardag, en er staat achter, vierde letter, moet je dus de 'J' in het ballonnetje invullen bij de nummer 4 van de ballon. Je krijgt dan de naam van een persoon die vaak onmisbaar is bij feesten.

1. Nadat Hamans list om de joden te vernietigen niet is doorgegaan stellen de joden een jaarlijks feest in dat genaamd is naar het woord Pur, wat lot betekent. Welk feest was dit?
Laatste letter. Esther 9:26
 2. Op de vijftiende dag van de zevende maand moest er 7 dagen lang een feest voor de Here worden gehouden. Neem van dit feest de 6e letter. Leviticus 23:34
 3. Aan het einde van het jaar werden de vruchten van de akkers verzameld. De joden vierden dan het feest der...
3e letter. Exodus 23:16
 4. Welk feest werd er gevierd toen Jezus water in wijn veranderde?
4e letter. Johannes 2:1
 5. Welk feest wordt als eerste genoemd in Exodus 34:22? Het feest der ...
3e letter.
 6. Hoe wordt het feest der ongezuurde broden ook wel genoemd?
2e letter. Lucas 22:1
 7. Hoe noemen wij het feest waarin we vieren dat Jezus is gestorven en na drie dagen weer is opgestaan? Laatste letter.
 8. Welk feest werd er gevierd bij het binnenhalen van de eerstelingen?
5e letter. Exodus 23:16
- Succes. De oplossing van de vorige maal was 1777. G. Wijkhuizen-van Vuuren

Tussen kerk en keuken

Christelijk

„Nee, ik vind niet dat een moslim in een bestuur van een christelijke organisatie kan zitten,” zei Anneke, een kerkelijke zuster. Ik zat achter de telefoon, legde mijn voeten op de bank en ging er plezierig voor zitten, want ze is een vrouw met wie je gemakkelijk aan de praat raakt... een optimistisch en open type met een nuchtere visie op kerk en samenleving.

„Ik heb niets tegen moslims, maar noem zo'n organisatie dan niet christelijk maar levensbeschouwelijk, dan weet iedereen waar hij aan toe is,” ging Anneke verder. „Ben ik het helemaal mee eens,” stemde ik in. Deze discussie hadden we ook al eens in een schoolbestuur gevoerd en ik had nooit reden gehad om mijn mening te herzien.

„Ja, jij wel, maar er zijn mensen die je aankijken of je gek bent als je zoiets zegt. Ze verslijten je meteen voor een fundamentalist of iets dergelijks! De mooiste reactie kreeg ik van een rooms-katholieke man... Hij keek me verwijtend aan toen ik zei dat een moslim nu eenmaal geen christen is en zei verontwaardigd: straks zegt u nog dat Joden geen christenen zijn,” pruttelde ze.

„Hé... Wat zei je toen?” vroeg ik geamuseerd.

„Dat een gelovige jood zich gekwetst en beledigd zou voelen als ik hem een christen noemde.” We schoten allebei in de lach.

Ik had al eerder meegemaakt dat het woord 'christen' een bijzondere lading kreeg.

Toen een nichtje trouwde met een rooms-katholieke man, sprak zijn moeder zachtjes druppelend: „Ik vind het toch zo erg dat onze Ad met een christelijk meisje trouwt! Ik had hem liever met een katholieke vrouw gezien.”

Nu hadden we net onze gereformeerde tante, die ook niet gelukkig was met de keuze van haar dochter (een aardige jongen... maar róoms) getroost met het feit dat hij in ieder geval een christen was en dat het erger kon. „Beter iets dan niets, tantel!” hadden wij opbeurend gezegd. De woorden van de toekomstige schoonmoeder van ons nichtje hoorden wij besmuikt lachend aan. „Katholiek is Liesbeth tenminste al, dat schiet op”, zei mijn vader nuchter en voegde eraan toe: „Iemand moet mevrouw De Vries eens uitleggen dat katholiek 'algemeen' betekent.” Hij haalde zijn schouders op en zei toen binnensmonds: Rome!

Hij slaagde erin dat ene woord een branderig luchtje te geven. Maar dat kon ook komen van zijn sigaar.

„Nou, we zien elkaar wel weer,” zei Anneke opgeruimd. „Vanmiddag zelfs”, voorspelde ik, want ik wist dat we beiden van plan waren een jarige op te zoeken. Die jarige behoort tot die ene katholieke christelijke kerk, waar we allemaal lid van zijn. De afdeling heet alleen gereformeerd.

Persschouw

Wie is Gereformeerd?

Er zijn Gereformeerden in soorten. Mijn vrouw en ik woonden in de vakantie een kerkdienst bij van de Nederlandse Gereformeerde Kerk in Heerde en we voelden ons daar thuis. Of dat ook zo zou zijn bij een leedienst in een Gereformeerde Gemeente weet ik niet zeker, hoewel een preek van Smijtegelt of Wilhelmus à Brakel wel eens meer ter zake zou kunnen zijn dan menig modern betoog. Over de kabel hoorde ik een kerkdienst van de vrijgemaakt Gereformeerde kerk in ons dorp. Ik was blij met de schriftgetrouwe prediking, maar toen ik de toepassing verwachtte – de oproep tot bekering, de vraag naar het eeuwig heil, de aanmoediging om met God te leven, de vertroosting – klonk het Amen. Christelijke Gereformeerde radiodiensten zijn meestal naar mijn hart. In een synodaal Gereformeerde kerk maakten we eens een Avondmaalsviering mee, die zo ver van ons afstond dat we niet aan het sacrament konden deelnemen. In een avonddienst in de Hervormde kerk van Domburg kwamen wij onder het gehoor van een onbekende predikant die zo evangelisch-confessioneel het Woord bracht dat hij ons diep raakte. Het bleek een Gereformeerde ambtsbroeder te zijn die in een Samen op Weg dienst voorging. Verwonderd gingen we naar huis. Al tooien vele kerken zich met het predicaat Gereformeerd, ze zijn lang niet gelijk. Er zijn grote verschillen in prediking en liturgie, in het gemeenteleven en in het persoonlijke geloofsleven. Toch is er onderlinge verwantschap. Allen hebben hun wortels in de ene Gereformeerde (Hervormde) kerk die door God in de tijd van de Reformatie in Nederland werd verwekt. Ze zijn formeel één in de aanvaarding van de Bijbel als het onfeilbare Woord van God en de trouw aan de Gereformeerde belijdenis. Niettemin kennen alle Gereformeerden een sterke gehechtheid aan hun eigen kerk en menige kerkganger acht zijn kerk beter dan de andere. Alleen de vrijgemaakte Gereformeerden zeggen dat ook openlijk. Gereformeerden zijn ook maar mensen.

Dit stuk knipten wij uit het: HERVORMD WEEKBLAD. Het maakt deel uit van een uitvoerig artikel waarin Dr. C. Vermeulen te Valkenburg (Z-H) kanttekeningen plaatst bij het vertrek

van Dr. J.J.C. Dee naar de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Het is niet onze bedoeling aan deze overgang aandacht te besteden. Maar we vonden de inzet van het artikel van collega Vermeulen zo interessant, dat we er bredere attentie voor vragen. De discussie over de kerk is nog steeds aktueel. Regelmatig stuiten wij op een verschil van interpretatie van de belijdenis met name als het gaat over de inhoud van art. 27-29 van de Ned. Geloofsbelijdenis. Overigens kan achter een formele aanvaarding van de onfeilbaarheid van het Woord van God een visie schuilgaan, die op een bepaald punt niet in overeenstemming is met de gereformeerde belijdenis. Er is in dat opzicht blijkbaar sprake van een zekere variatie. Betreffende het gereformeerd-zijn zal men eerst de vraag moeten beantwoorden WAT gereformeerd is om vervolgens in te vullen WIE gereformeerd is! Verder moet ik konstaten, dat de gehechtheid aan eigen kerk ook in onze kring op de tocht staat. Men gaat vaak vrij gemakkelijk over naar een andere kerk om allerlei redenen. Ja, de slotzin van het citaat is helemaal waar: Gereformeerden zijn ook maar mensen. Maar uiteraard is daarmee niet alles gezegd!

Enschede. O. Mooiweer

Regionaal

Den Helder: kerkgebouw

Onlangs werd het kerkgebouw van de Lutherse kerk in Den Helder aangekocht door een stichting. Het stichtingsbestuur bestaat uit leden van de Nederlands Gereformeerde kerk. Het voornaamste doel van de stichting is om het gebouw te behouden ten behoeve van de zondagse erediensten. Deze aankoop deed echter een

groot beroep op de financiële middelen van de kleine gemeente. Daarom werd gezocht naar aanvullende financiering. Een oproep aan de zusterkerken leverde (en levert nog steeds) reacties op in de vorm van leningen en eenmalige giften. Dankzij o.a. deze bijdragen heeft het bestuur van de *Stichting Behoud Monument Lutherse Kerk* er goede hoop op dat men het kerkgebouw een aantal jaren zonder al te grote financiële problemen kan exploiteren. Ook kan (mede dankzij de zelfwerkzaamheid van eigen gemeentelieden) het nodige onderhoud aan het gebouw bekostigd worden.

Orgel en concerten

Wie een kerk huurt, heeft niet altijd inzicht in de kosten die de verhuurder maakt. Eén van de zaken die in het afgelopen voorjaar de aandacht vroegen was het onderhoud van het fraaie orgel. Om aan extra middelen te komen werd een serie zomeravondconcerten gehouden. Zelfs tot verbazing van de organisatoren werden de avonden een groot succes. In totaal zijn er 400 kaartjes verkocht, wat voor klassieke concerten een zeer goed resultaat genoemd mag worden. Niet alleen uit de eigen gemeente was belangstelling; op alle avonden waren gemeenteleden uit andere kerken aanwezig. Met name de genabuurde kerk van Middenmeer niet zich niet onbetuigd: op alle avonden was deze gemeente vertegenwoordigd. Tenslotte werd een groot aantal familieleden van musici geregistreerd, evenals vakantiegangers (waaronder ook Duitse gasten). De reacties van buitenstaanders op de akoestiek van de kerk waren zeer positief. Er zijn inmiddels door enkele gasten al afspraken gemaakt voor het houden van concerten in het najaar en in de winter. Soms moeten buitenstaanders je de ogen openen voor de waarde van een kerkgebouw. Het was een bijzondere ervaring om de kerk op zo'n heel andere manier, met een andere sfeer, mee te maken. Het doel van de concerten – geld opbrengen voor het onderhoud van het orgel – is ruimschoots bereikt; er is zelfs nog een aanmerkelijk bedrag overgebleven. Voor de muziekcommissie is het duidelijk: volgend jaar worden de concerten voortgezet. Niet alleen voor de financiën, ook om te kunnen genieten van de muziek én om de gebruiksmogelijkheden van het gebouw breder te maken dan alleen voor de eigen gemeentelieden.

Tineke Algra-van Veen

Kerknieuws

Commissie Reformatorische Studieavonden

De eerstvolgende bijeenkomst is op donderdag 9 november 1995. Thema: 'Is de technologie ons noodlot?' de inleider is Prof.Dr.Ir. E. Schuurman. De avond wordt gehouden in het gebouw van de Ned. Geref. Kerk te Rijswijk, Oranjelaan 62, Rijswijk; aanvang: 20.00 uur. De tekst bij dit thema: Groeit het kennen en kunnen van de mens op dit gebied de mens boven het hoofd?

Is de technologie, die zich op allerlei terreinen steeds sneller en geavanceerder ontwikkelt, straks nog wel beheersbaar?

Hoever mag en kan de mens gaan in zijn relatie tot God, die de mens een verantwoord beheer van de schepping heeft toevertrouwd? Waar ligt de grens tussen verantwoord beheer en onverantwoorde exploitatie van de aarde als we het in bijbels licht zien?

Oegstgeest

per 1 oktober jl. werd mevr. drs. A.C.H. Langbroek-Knoeff te Apeldoorn benoemd tot pastoraal werker (part-time) in de N.G.K. Zij is benoemd voor een periode van ongeveer 8 maanden en verzorgt een deel van de catechese en pastoraat in de tijd dat nog niet voorzien is in de vacature van een tweede predikant naast dr. W. Janse. Zoals bekend is dr. Janse momenteel voor 50% verbonden aan de theologische faculteit van de Rijksuniversiteit te Leiden. In de middagdienst van 1 oktober is zr. Langbroek aan de Gemeente voorgesteld en in haar functie bevestigd.

De nieuwe pastoraal medewerker heeft gestudeerd aan de Theologische Universiteit van de Chr. Geref. Kerken in Apeldoorn.

Wezep

Het scribaat der kerk berust bij de heer D. Buter, Schaepmanhof 6, 8091 XJ Wezep. Tel.: 038-3764354.

Regionale Ontmoetingsdag 1995 in Groningen

Op zaterdag 18 november a.s. zal namens de Kontaktcommissie van Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken in het noorden des lands een ontmoeting worden georganiseerd voor leden (en belangstellenden) van die kerken. Het thema is Medisch-ethische vragen rond voortplanting en erfelijkheid. Mevrouw F. Laning-Boersema uit Den

Helder, arts en oud-parlementariër, zal het onderwerp inleiden.

De bedoeling van deze en eerdere ontmoetingen is dat er bezinning plaats vindt op belangrijke problemen die ons allen – jong en oud – aangaan. Daar samen over praten kan ons ook zicht geven op elkaars denken en handelen en hopelijk ook leiden tot herkenning van de ander.

De groei van de medische technologie stelt voor veel vragen, die samenhangen met levensovertuiging, visie op mens en samenleving. Het gaat daarbij zowel om vragen betreffende praktisch medisch handelen, maar ook om daaraan voorafgaand wetenschappelijk onderzoek.

Plaats: Maranatha-kerk te Groningen, Van Lennepleaan 97 (afslag Groningen-Zuid). Aanvang 14.00 uur (ontmoeting met koffie/thee), opening 14.30 uur.

Na een gezamenlijke broodmaaltijd wordt de samenkomst omstreeks 18.30 uur besloten.

Voor meer inlichtingen desgewenst tel. 050-5262033.

Kort verslag regio Utrecht

Verkort verslag van de vergadering van de Ned. Ger. Kerken, regio Utrecht, te Zeist bijeen, d.d. 28 september 1995.

– Examen br. C. Barth i.v.m. aanvraag preekconsent. Benodigde stukken in orde bevonden. Br. Barth houdt zijn preek tekst Mat. 4:1-11, 'Verzoeking in de woestijn', gevolgd door open aanmerkingen van de regio-beoordelaars. Na beraadslaging door de vergadering over de gehouden preek wordt besloten het examen voort te zetten.

Ds. Veefkind examineert de kandidaat m.b.t. de kennis en inzicht in de Heilige Schrift.

Ds. Smouter ondervraagt de kandidaat m.b.t. de kennis van de leer van de kerk aan de hand van de belijdenissgeschriften. Na besloten overleg kan de voorzitter de kandidaat een gunstige uitslag van het examen meedelen. Aan br. Barth wordt preekconsent verleend voor de duur van een jaar, met toevoeging van bemoedigende woorden en de hartelijke felicitaties. Hierna volgt de in de regio gebruikelijke instemming/ondertekening van het belijdenisboekje, waarin de leer der kerk ligt uitgedrukt in de Drie Formulieren van Enigheid.

De vergadering sluit het examen af met het zingen van Ps. 40:4. Hierna verlaat br. Barth de vergadering.

– Afzien mentorschap door de kerk

van Bunschoten/Sp., voor ds. v.d. Wind wordt door enkele afgevaardigden betreurd. Wel is het gezien de leeftijd van betrokkene, begrijpelijk. De toegewezen mentor blijft beschikbaar.

– Inventarisatie 'evangelisatie-activiteiten' in de regio (ingebracht door Doorn). Er wordt openhartig over gesproken. Verschillende werkwijzen komen naar voren en worden waar nodig toegelicht. Punt voldoet goed aan doel van regiovergaderingen.

– Verbouwplannen kerk Loosdrecht. De noodzaak van verbouwing, onderstreept door rapportage van de regio-commissie (onderzoek steunbehoevende kerken), wordt aangetoond. Toestemming wordt gegeven. Op de volgende vergadering wordt de aflossing van de hiervoor benodigde lening op de agenda geplaatst.

– Kerk Bunschoten/Sp. heeft besloten een derde predikant te beroepen, de procedure is gestart. Ook werd in deze gemeente besloten tot uitbreiding van de jeugdruimte. Met de bouw zal binnenkort worden begonnen.

Kort verslag regio Enschede-Zwolle

Verkort verslag van de vergadering van de Ned. Ger. Kerken in de regio Enschede-Zwolle d.d. 12 oktober 1995 in de Ned. Ger. Kerk te Nijverdal.

Ds. De Jonge heeft bedankt voor een beroep uit de gemeente van Alphen aan den Rijn. De gemeente van Dalfsen heeft een beroep uitgebracht op ds. Zwarts, maar deze heeft bedankt. Nu heeft zij een beroep uitgebracht op br. Venderbos en wacht af.

Binnengekomen is informatie van de commissie steunbehoevende theologische studenten. De vergadering acht het van belang dat de mogelijkheden van deze commissie bekend zijn bij iedere student. Zij zal gevraagd worden voor voldoende bekendheid te zorgen.

Er wordt besloten tot het zoeken van een vaste scriba voor de regio. Deze zal zorgen voor de notulen, het voorbereiden en verwerken van de vergaderingen, het beheer van het regio-archief en de regelingen rondom de eventuele examens. Het grote voordeel van een vaste scriba ziet de vergadering in een betere en consequenter verwerking van de afspraken en voorbereiding van de vergaderingen.

Er wordt uitvoerig gesproken over de betekenis en het nut van de kerkvisitatie. Afgesproken wordt dat de huidige gang van zaken voortgezet zal worden. De kerkeraden wordt gevraagd

nog een keer over de kerkvisitatie na te denken en eveneens over het houden van informatieve regionale vergaderingen waarin actuele zaken worden besproken.

Er is nu een landelijke afspraak tussen predikanten en preekvoorzieners dat vanaf de eerste maandag in oktober, voor het volgende jaar afspraken gemaakt kunnen worden voor kerkdiensten. De gemeente van Dalfsen vraagt of vacante gemeenten niet toegestaan moet worden om al een week eerder afspraken te maken met predikanten in de eigen regio. De vergadering acht dit redelijk.

De gemeente van Zwolle (II) deelt mee dat zij op parttime-basis een Jeugd Pastoraal Medewerker heeft aangesteld. Het is zijn taak om zich te oriënteren op de plaats van de jeugd in de gemeente, het opzetten van op de jeugd aangepaste activiteiten en zorg.

Katwijk

De preekvoorziening wordt verzorgd door mevr. J.E. Berkhof, M.H. Tromphof 19, 2224 RS Katwijk. Tel. 071-4077457.

Onder
andere(n)

ZOA-Bezinningsdag

ZOA-Vluchtelingen zorg organiseert landelijke bezinningsdag 'GEVLUCHT, GERED EN DAN...'

'Gevlucht, gered en dan...' Dat is het actuele thema van een landelijke dag die ZOA-Vluchtelingen zorg op dinsdag 7 november organiseert. De dag is bedoeld ter bemoediging en stimulering van ieder die zich bij het werk van ZOA-Vluchtelingen zorg betrokken voelt en wil blijven voelen.

Een belangrijk deel van de ZOA-hulp-programma's staat in het teken van wederopbouw en speelt zich af in de landen waar de vluchtelingen vandaan komen.

Tijdens de themadag zal ongetwijfeld

duidelijk worden hoe belangrijk het is trouw te blijven in het geven van hulp, ook wanneer de sensatie eraf is. De meeste mensen zijn geschokt bij het zien van de stromen mensen die vluchten voor oorlog of natuurgeweld. De noodhulp komt doorgaans snel op gang. Maar daarmee mag het niet afgelopen zijn. De weg terug en de wederopbouw is vaak het moeilijkst, doch onontbeerlijk voor herstel van het vaak zo gekwetste leven.

Het thema 'Gevlucht, gered en dan...' wordt belicht door diverse sprekers en workshops, afgewisseld met live-muziek.

Drs. P. van Kampen zal het hebben over de houding van christenen ten opzichte van vluchtelingen ver van huis en dichtbij.

De tweede spreker, de oud-CDA-politicus drs. G. van Leijenhorst, belicht de huidige vluchtelingenproblematiek.

De workshops hebben betrekking op het werk van ZOA-Vluchtelingen zorg. Tijdens de themadag is er volop gelegenheid tot vragen stellen over de vluchtelingenproblematiek in het algemeen, over het werk van ZOA in het buitenland en over het werk van de ZOA-vrijwilligers in Nederland.

De muzikale optredens worden verzorgd door de Rwandese zanger Philemon en de Black Gospelformatie 'We Love God And You'. Philemon is bekend geworden met goed in het gehoor liggende luisterliederen. De Black Gospelformatie bestaat uit vier geoefende vocalisten die zich laten begeleiden door een pianist. De themadag is in eerste instantie bedoeld voor de circa 450 vrijwilligers die zich overal in het land inzetten om het werk van ZOA te promoten. Dat neemt niet weg dat ieder die zich door het thema voelt aangesproken, nadrukkelijk welkom is. De dag wordt centraal in het land gehouden in de Tabernakelkerk aan de Waalstraat 2 in Apeldoorn. De ontvangst is tussen 9.30 en 10.00 uur en de afsluiting zal ongeveer om 15.30 uur zijn. Er is kinderopvang aanwezig.

Reveil-symposium

Op 11 november a.s. wordt in 'De Wittenberg', Krakelingweg 10 te Zeist, n.a.v. het verschijnen van deel 4A van de dogmatiek van dr. B. Wentsel, een symposium gehouden over de vraag 'Kunnen we een reveil bevorderen en zo ja, op welke wijze?' Inleiders: dr. G. Bos, Hollandseveld, dr. C. van der Kooi, Driebergen en dr. P. Veldhuizen, Leerdam.

Belangstellenden wordt verzocht zich aan te melden bij mevr. J. Goedbloed-

van Oort, Beneden Molenweg 18,
4112 NS Beusichem, tel.: 0345-
502107.

Protestantse Kerkdiensten Portugal

Elke zondag op 3 plaatsen in de
Algarve.

Praia da Oura (bij Albufeira):

Van 5 november t/m 28 april 1996 om
10.30 uur in restaurant 'Carrusel',
gelegen aan de weg, die loopt van
hotel 'Montechoro' naar het strand.

Quarteira:

Van 7 januari 1996 t/m 31 maart 1996

om 17.00 uur in hotel 'Dom José',
gelegen aan de boulevard.

Praia de Rocha:

Van 7 januari 1996 t/m 31 maart 1996
om 10.30 uur in hotel 'Tarik'.

Omzien, Korte cursus pastoraat

- Bijbelse grondlijnen voor het pasto-
raat
 - Pastoraat als ontmoeting en pasto-
raat als verkondiging
 - De taken en de houding van de
pastoraal werkende
 - Het pastorale gesprek
 - Pastoraat in moeilijke situaties
- Deze elementen komen aan de orde

in een avondcursus pastoraat. De cur-
sus is bedoeld voor ambtsdragers en
gemeenteleden, die in hun dagelijks
leven het 'omzien naar elkaar' con-
creet willen maken.

Vanuit een bijbels-theologische funde-
ring wordt toegewerkt naar de praktijk.
De cursus wordt gehouden op dins-
dagavond 7, 14, 21, 28 november en
12 december 1995 in het gebouw van
De Wittenberg te Zeist.

Aanvang: 19.30 uur.

Kosten f 90,00 per persoon, f 165,00
per echtpaar.

Voor meer informatie en opgave: Kra-
kelingweg 10, 3707 HV Zeist. Tele-
foon: 030-6924166.

Met ontroering hebben wij kennis genomen van het overlijden
van onze broeder

P. MARSMAN

administrateur van de Stichting Emeritaatsvoorziening 'S.E.V.'
van 1970 tot 1990.

Dankbaar denken wij terug aan het vele werk dat br. Marsman
als administrateur van de 'S.E.V.' met grote inzet en betrokken-
heid ten behoeve van de kerken en van de predikanten en hun
nabestaanden heeft verricht.

Trooste onze trouwe God zijn vrouw en verdere familie.

Namens de Stichting Emeritaatsvoorziening 'S.E.V.',

Mr. A. Wattèl, voorzitter
G. Bottinga-Breteler,
administrateur

TE HUUR

v.a. 1 januari voll. gel.vl.
woonruimte, voor
alleenst. of echtpaar.

NEEDE (Achterhoek)

Tel. 0545-291688

*Uw hart worde niet ontroerd; gij gelooft in God, gelooft ook in Mij.
In het huis mijns Vaders zijn vele woningen – anders zou Ik het
u gezegd hebben – want Ik ga heen om u plaats te bereiden; en
wanneer Ik heengegaan ben en u plaats bereid heb, kom Ik
weder en zal u tot Mij nemen, opdat ook gij moogt zijn waar Ik
ben.*

Joh. 14:1-3

Onze hemelse Vader ontfermde zich over Zijn kind dat zich vol
vertrouwen aan hem overgaf.

Van ons is heengegaan onze lieve mamma en oma

ANJE MOESKER-DE VRIES

Geboren: 17-02-1919

Overleden: 02-10-1995

Vanaf 9 juni 1957 weduwe van **Geert Moesker**

Apeldoorn: Saphia en Johan Schaeffer-
Moesker
Herman en Corine,
Gertram en Rebecca

Bennekom: Matti en Jan de Jonge-Moesker
Annemiek, Egge Jan, Saphia,
Geert

Zwolle: Anja en Piet Busstra-Moesker
Rian, Marjolein, Hans, Lydia

Assen: Harma Moesker

Wij hebben onze mamma en oma op 6 oktober begraven in Uit-
huizen.

Correspondentie-adres:

Fam. J.C. Schaeffer, Wolwevershorst 110, 7328 NW Apeldoorn

OPLEIDINGEN:

- Leraar Basisonderwijs
 - Maatschappelijk Werk
en Dienstverlening*
 - Sociaal Pedagogische
Hulpverlening*
 - Personeel en Arbeid
 - CMV: Kerkelijk Werk*
 - Journalistiek en Voorlichting (ESJ)
 - Verpleegkunde* *(ook in deeltijd)
- Ook voor bij- en nascholing, Kaderopleiding Gezondheidszorg.

OPEN HUIS

zaterdag 18 november 10.00-14.00 uur

Informatie: Postbus 80, 6710 BB Ede Tel. (0318) 639750

Bezoek: - Oude Kerkweg 100, Ede
- Pr. Bernhardlaan 25, Ede (Leraar Basisonderwijs)

Christelijke Hogeschool De Vijverberg-Felua

